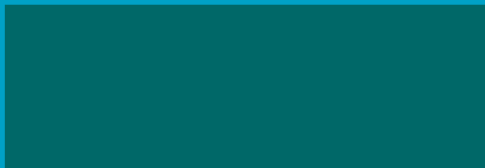
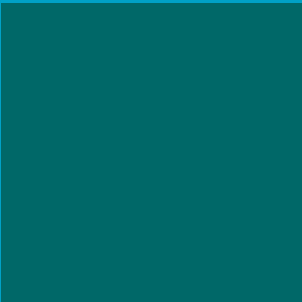
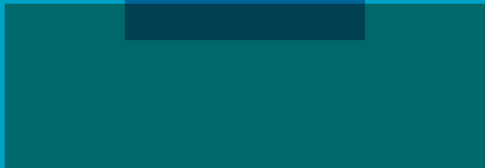
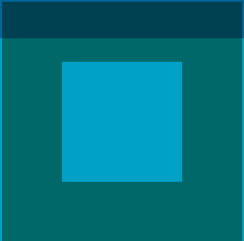
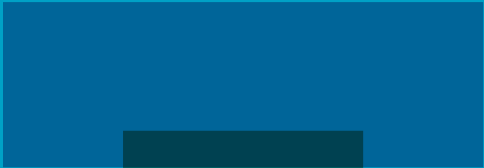
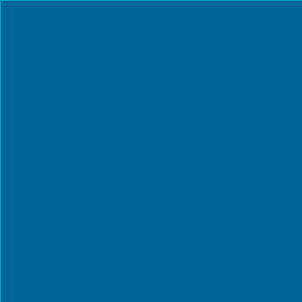
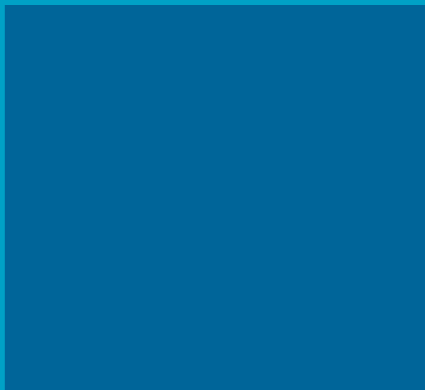

Aanbevelingen over open data in de cultuur- sector

Auteurs: Rony Vissers (PACKED vzw), Marcus Cohen (DEN), Sam Donvil (PACKED vzw), Wilbert Helmus (Netwerk Digitaal Erfgoed), Wietske van den Heuvel (DEN), Bert Lemmens (PACKED vzw), Bart Magnus (PACKED vzw), Alina Saenko (PACKED vzw) en Marco Streefkerk (DEN)

Aanbevelingen over open data in de cultuur- sector

Auteurs: Rony Vissers (PACKED vzw), Marcus Cohen (DEN), Sam Donvil (PACKED vzw), Wilbert Helmus (Netwerk Digitaal Erfgoed), Wietske van den Heuvel (DEN), Bert Lemmens (PACKED vzw), Bart Magnus (PACKED vzw), Alina Saenko (PACKED vzw) en Marco Streefkerk (DEN)

Inhoud

1.	Inleiding	7	6.	Conclusies	27
2.	Erfgoed én kunsten	9	7.	Voorbeelden	29
3.	Aanbevelingen met betrekking tot juridische beperkingen	11	7.1.	Bij AANBEVELING 1	29
3.1.	Auteursrecht	11	7.2.	Bij AANBEVELING 2	30
3.1.1.	De auteursrechtelijke status	11	7.3.	Bij AANBEVELING 3	31
3.1.2.	Het publieke domein	11	7.4.	Bij AANBEVELING 4	32
3.1.3.	Auteursrechten in eigen bezit	13	7.5.	Bij AANBEVELING 5	33
3.2.	Bescherming van persoonsgegevens	15	7.6.	Bij AANBEVELING 6	35
3.3.	Databankrecht	16	7.7.	Bij AANBEVELING 7	35
4.	Aanbevelingen met betrekking tot technische beperkingen	19	7.8.	Bij AANBEVELING 8	36
4.1.	Vijfsterrenschaal voor open data	19	7.9.	Bij AANBEVELING 9	36
4.2.	Open terminologiebronnen	19	7.10.	Bij AANBEVELING 10	37
4.3.	Beschikbare instrumenten	20	7.11.	Bij AANBEVELING 11	38
5.	Aanbevelingen met betrekking tot praktische beperkingen	23	7.12.	Bij AANBEVELING 12	39
5.1.	Ruwe data	23	7.13.	Bij AANBEVELING 13	40
5.2.	Impactmeting	24	7.14.	Bij AANBEVELING 14	41
5.3.	Goede voorbeelden en samenwerking	24	7.15.	Bij AANBEVELING 15	42
			7.16.	Bij AANBEVELING 16	42
			7.17.	Bij AANBEVELING 17	43
			8.	Overzicht van de vermelde instellingen en projecten	45

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

1. Inleiding

“Steeds meer instellingen zien een behoefte om hun collecties digitaal beschikbaar te stellen als ‘open data’. Wanneer deze data en collecties open beschikbaar worden gemaakt, ontstaan er legio voordelen. Zo wordt het makkelijker om met deze gegevens en objecten nieuwe ontdekkingen te doen of nieuwe toepassingen te maken. Het kan economische groei opleveren en de transparantie van publieke instellingen vergroten. Het kan zelfs bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen, bijvoorbeeld door nieuwe inzichten te bieden.”¹

In 2013 werd de Commissie Digitaal Erfgoed van de Taalunie ingesteld naar aanleiding van het advies van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren *Waardeer Samenwerking – Advies over Nederlands-Vlaams beleid voor het duurzaam beheren, behouden en beschikbaar stellen van Nederlandstalig digitaal erfgoed*.²

De Commissie geeft antwoord op drie vragen:³

1. Wat zijn de lessen van grote digitaliseringsprojecten?
2. Wat zijn de succesfactoren voor Nederlands-Vlaamse samenwerking in internationale data-infrastructuren?
3. Wat zijn de voorwaarden voor instellingen om hun collecties en collectiegegevens als open data vrij te kunnen geven, zodat wat gedigitaliseerd wordt, optimaal bruikbaar en herbruikbaar is?

De eerste twee vragen zijn beantwoord in de rapporten:

- *Lessen voor de toekomst uit Vlaamse en Nederlandse digitaal erfgoedprojecten*⁴
- *Succesfactoren voor Nederlands-Vlaamse samenwerking rond digitaal erfgoed*⁵

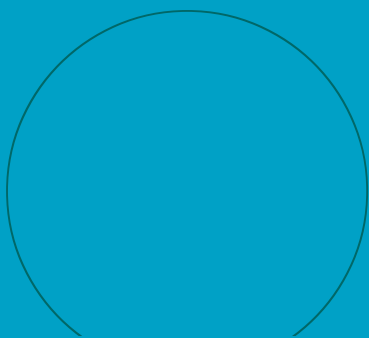
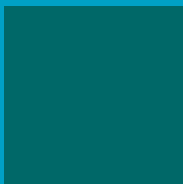
Dit rapport beantwoordt de derde vraag.

“Culturele organisaties kunnen zelf enorm baat hebben bij een actief opendatabeleid. Zo heeft onderzoek veelvuldig uitgewezen dat het bereik van collecties significant groeit met het open delen van data. Materiaal van Nederlandse erfgoedinstellingen wordt dankzij open hergebruik binnen Wikimedia-projecten (met name Wikipedia) per maand 67 miljoen keer bekeken. Dit staat in schril contrast met het relatief kleinschalige (maar ook specialistischer en doelgerichter) bezoek van eigen beeldbanken en websites.”⁶

De voorbije jaren hebben steeds meer culturele organisaties ervaren dat het potentieel van (een) gedigitaliseerde erfgoedcollectie(s) pas maximaal wordt benut als ze de gegevens en representaties van hun collectie(s) vrij ter beschikking stellen, dus met een minimum aan praktische, technische of juridische beperkingen.

Het ‘open maken’ van erfgoedcollecties en collectiegegevens alleen, volstaat echter niet. Ze moeten ook ‘vindbaar’, ‘bruikbaar’ en ‘houdbaar’ worden gemaakt. Pas wanneer dat gebeurt, kunnen ze de kern van een ecosysteem worden waarin culturele organisaties en andere actoren (bv. commerciële bedrijven, instellingen uit andere sectoren of individuele cultuurparticipanten) innovatieve activiteiten opzetten en expertise delen.

Het openstellen en verbinden van erfgoedcollecties en collectiegegevens is als doelstelling onderdeel van zowel de visienota *Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk in Vlaanderen*⁷ als de *Nationale Strategie voor Digitaal Erfgoed*⁸ in Nederland. De praktische uitwerking van die gedeelde beleidsdoelstelling is *work in progress*, en wordt vanwege de verschillende contexten technisch en organisatorisch anders ingevuld in Vlaanderen en Nederland. In Nederland werken erfgoedinstellingen samen in het Netwerk Digitaal Erfgoed aan de uitvoering van de *Nationale Strategie voor Digitaal Erfgoed*.⁹ In Vlaanderen wordt, in samenwerking met o.a. Cultuurconnect, PACKED vzw, Publiq en VIAA, de implementatie van de visienota *Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk in Vlaanderen* voorbereid. De aanbevelingen in dit rapport ondersteunen de beleidsvisies in Vlaanderen en Nederland omtrent het openstellen en verbinden van erfgoedcollecties.

2. Erfgoed én kunsten

De begrippen ‘collecties’ en ‘collectiegegevens’ worden in dit rapport ruim opgevat. Het betreft zowel gedigitaliseerde analoge collecties en collectiegegevens als *born-digital* collecties en collectiegegevens, en zowel materiaal met een erkende erfgoedstatus in erfgoedorganisaties als de culturele productie van de kunstensector.

Het onderscheid tussen cultuurproducenten (bv. scheppende en uitvoerende kunstenaars), presentatieplekken (bv. kunstencentra en theaterpodia) en erfgoedbewaarders (bv. musea, archieven en bibliotheken) is vaag. De zorg voor kunstenerfgoed gebeurt niet enkel door collectie-beherende cultureel-erfgoedorganisaties, maar ook door de cultuurproducenten en presentatieplekken zelf. Een belangrijk deel van het kunstenerfgoed vindt op dit moment trouwens geen plek in de erfgoedsector, door het ontbreken van gespecialiseerde erfgoedinstellingen. En zelfs als het kunstenerfgoed toch wordt opgenomen in de erfgoedsector, start de zorg voor de digitale data en content gezien de hoge kwetsbaarheid vaak al lang voor ze door de cultureel-erfgoedsector worden opgenomen.

Zowel erfgoedbewaarders als cultuurproducenten en presentatieplekken vervullen een cruciale rol in het bewaren én het toegankelijk maken van digitale data en content. Voor een (her)gebruiker maakt het trouwens niet uit of de open data en/of content afkomstig is van een erfgoedorganisatie, kunstorganisatie of presentatieplek. Wat voor hem of haar belangrijk is, is vooral dat de data en content vindbaar en bruikbaar zijn. Wachten tot de digitale data en content eventueel op termijn worden opgenomen door een erfgoedorganisatie is geen optie.

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

3. Aanbevelingen met betrekking tot juridische beperkingen

3.1. Auteursrecht

3.1.1. De auteursrechtelijke status

Onder 'open data' verstaan we informatie (meestal in de vorm van gegevensverzamelingen) die door iedereen vrij gebruikt, hergebruikt en opnieuw verspreid kan worden. In het uiterste geval is de enige mogelijke beperking daarbij de eis tot naamsvermelding en gelijk delen. De term 'open content' sluit nauw aan bij open data. Onder open content verstaan we creatieve werken die vrij kunnen worden gekopieerd, gedistribueerd of bewerkt. Ook daarbij is, in het uiterste geval, de enige mogelijke beperking de eis tot naamsvermelding en gelijk delen. Als we spreken over het openstellen en verbinden van collectiegegevens, spreken we meestal over open data. Als we spreken over het openstellen en verbinden van (digitale) erfgoedcollecties, wordt ook de term open content gebruikt. Een belangrijk obstakel voor culturele instellingen om hun erfgoedcollecties en collectiegegevens als open content en open data ter beschikking te stellen is het auteursrecht.

De auteursrechtelijke bescherming geldt in België en Nederland tot zeventig jaar na overlijden van de auteur. Als meerdere auteurs samen een werk hebben gecreëerd, geldt de bescherming tot zeventig jaar na de dood van de medewerker die het langst leeft. Voor films hoeft echter geen rekening gehouden te worden met de sterfdatum van elke persoon die eraan heeft meegewerkt; de sterfdata van de regisseur, de dialoogschrijver, de scenarioschrijver en de componist zijn bepalend. Voor anonieme of pseudonieme werken is de duur van de bescherming zeventig jaar te rekenen vanaf de eerste rechtmatige openbaarmaking van het betreffende werk. Indien het pseudoniem duidelijk verwijst naar de identiteit van de auteur of indien deze auteur zich inmiddels kenbaar heeft gemaakt, gelden de gewone regels en vervalt het auteursrecht zeventig jaar na het overlijden van de auteur. Gaat het om een werk van een rechtspersoon in plaats van een natuurlijke persoon, dan is de beschermingstermijn zeventig jaar vanaf de eerste rechtmatige openbaarmaking van het betreffende werk.¹⁰

Wanneer uitvoerende kunstenaars en/of een producent betrokken waren in de creatie van het werk, kunnen er naast het auteursrecht ook naburige rechten gelden. De meeste naburige rechten duren vijftig jaar, maar voor uitvoerende musici en muziekproducenten is de beschermingstermijn zeventig jaar na publicatie.¹¹ Vaak dragen de uitvoerende kunstenaars de exploitatierechten die onderdeel zijn van hun naburige rechten over aan de producent. In dat geval moet de producent toestemming geven voor elke exploitatie van de uitvoering van de uitvoerende kunstenaar.

Wanneer we over collecties en collectiegegevens als open data of open content spreken, is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen:

1. erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop geen auteursrechtelijke bescherming (meer) rust;
2. erfgoedcollecties en collectiegegevens waarvan de auteursrechtelijke status onduidelijk is;
3. erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop een auteursrechtelijke bescherming rust.¹²

3.1.2. Het publieke domein

Erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop geen auteursrechtelijke bescherming (meer) rust, behoren tot het zogenaamde publieke domein. Het is de meest voor de hand liggende groep erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop we ons kunnen richten bij de realisatie van een opendatabeleid. Een belangrijk uitgangspunt daarbij moet zijn en blijven dat culturele content en data die al tot het publieke domein behoren, in principe publiek blijven na digitalisering. Het digitaliseren ervan mag geen nieuwe rechten creëren.

Als culturele instellingen hun erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop geen auteursrechtelijk bescherming (meer) rust vrijgeven onder een Public Domain Mark of een CC0-verklaring, is het voor de hergebruiker duidelijk wat hij met die collecties en gegevens mag doen. Bovendien is het gamma van wat hij ermee mag doen zeer breed. De (her)gebruiker mag ze dan zonder toestemming kopiëren, veranderen, verspreiden en uitvoeren, ook voor commerciële

doeleinden. Hoe minder juridische beperkingen er zijn, hoe groter de hergebruikmogelijkheden zijn.¹³

Culturele instellingen publiceren nog vaak erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop geen auteursrechtelijke bescherming (meer) rust onder een licentie met juridische beperkingen. Zo eisen ze door het gebruik van een CC-BY-licentie bijvoorbeeld een vermelding van hun naam bij materiaal uit het publieke domein. Maar wanneer de data en content tot het publieke domein behoren, is er geen echte auteursrechtelijke basis meer om die naamsvermelding te eisen.¹⁴ Bovendien is een CC-BY-licentie bedoeld om vermelding van de 'auteurs' te verzekeren, en niet om vermelding van de erfgoedinstanties als beheerder van het materiaal af te dwingen.

Het is daarom beter om een Public Domain Mark of CC0-verklaring te gebruiken voor erfgoedcollecties en collectiegegevens uit het publieke domein. Dat betekent niet dat culturele instellingen geen naamsvermelding kunnen of mogen vragen, maar ze kunnen dat dan beter doen op basis van een (vrijwillige) goede praktijk. Om hun rol als beheerder duidelijk te maken kunnen erfgoedinstanties ook gebruikmaken van gekoppelde metadata en URI's (persistent identifiers, zie verderop).

Aanbeveling 1

Moedig culturele instellingen aan om hun erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop geen auteursrechtelijke bescherming (meer) rust vrij te geven onder een Public Domain Mark¹⁵ of een CC0-verklaring¹⁶. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens. Ontmoedig hen om nieuwe juridische beperkingen (zoals de eis tot naamsvermelding en gelijk delen)¹⁷ toe te voegen als er geen auteursrechtelijke bescherming (meer) is.

Als culturele instellingen, door er actief op toe te kijken, weten wanneer de auteursrechtelijke bescherming op hun erfgoedcollecties en collectiegegevens verstrijkt, weten ze ook precies vanaf wanneer ze die onder een Public Domain Mark of een CC0-verklaring ter beschikking kunnen stellen. Zowel zichzelf als de gemeenschap hebben er baat bij dat dat zo snel mogelijk gebeurt na het verstrijken van de

auteursrechtelijke bescherming. Hoe minder juridische beperkingen er zijn, hoe groter de hergebruikmogelijkheden. Het is belangrijk dat culturele instellingen deelnemen aan initiatieven als Publiekdomeindag,¹⁸ en naar aanleiding daarvan op jaarlijkse basis erfgoedcollecties en collectiegegevens vrij ter beschikking stellen. Die deelname biedt immers mogelijkheden om het maatschappelijk bewustzijn omtrent het belang van het publieke domein voor cultureel erfgoed te vergroten.

Aanbeveling 2

Moedig culturele instellingen aan om er actief op toe te zien wanneer de auteursrechtelijke bescherming op hun erfgoedcollecties en collectiegegevens verstrijkt, en om jaarlijks onder de aandacht te brengen welke erfgoedcollecties en collectiegegevens in het publieke domein terecht komen.¹⁹

Zolang voor een culturele instelling de auteursrechtelijke status van haar erfgoedcollecties en collectiegegevens onduidelijk is, blijft het vaak ook onduidelijk of ze al dan niet kunnen worden vrijgegeven, en onder welke voorwaarden. Die onduidelijke status zal veel culturele instellingen ervan weerhouden om hun erfgoedcollecties en collectiegegevens vrij te geven. Met het niet vrijgeven willen ze immers claims vermijden van mogelijke rechthebbenden.

Als een culturele instelling, na een risicoanalyse, toch erfgoedcollecties en collectiegegevens vrijgeeft waarvan de auteursrechtelijke status onduidelijk is (bv. omdat ze de toegang ertoe belangrijk vindt), dan doet ze dat idealiter zonder een licentie. Door de onduidelijke auteursrechtelijke status is immers het gebruik van een licentie onmogelijk. Het is in zo'n geval beter om de erfgoedcollecties en collectiegegevens samen met een heldere verklaring over de onduidelijke auteursrechtelijke status te publiceren (zoals de verklaring 'Copyright Undetermined'²⁰ van RightsStatements.org). Geïnteresseerde (her)gebruikers dienen dan vervolgens zelf ook de risicoanalyse te maken als zij op hun beurt de erfgoedcollecties en collectiegegevens (in een al dan niet bewerkte vorm) verder willen verspreiden.

Het is niet alleen belangrijk dat erfgoedinstanties de auteursrechtelijke status van hun collecties en

collectiegegevens documenteren, maar ook dat kunstenaars, kunstorganisaties en presentatieplekken het doen. Zij zitten in bepaalde gevallen immers dicht bij de bron dan de erfgoedinstellingen. Het documenteren zal zowel het hunzelf makkelijker maken om te beslissen of bepaald materiaal al dan niet kan worden vrijgegeven, en onder welke voorwaarden, als erfgoedinstellingen werk besparen wanneer het materiaal in de toekomst aan hen wordt overgedragen.

Aanbeveling 3

Moedig culturele instellingen aan om de auteursrechtelijke status van hun erfgoedcollecties en collectiegegevens precies te documenteren, ook als die onduidelijk is. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

3.1.3. Auteursrechten in eigen bezit

Als op de erfgoedcollecties en collectiegegevens (nog) een auteursrechtelijke bescherming rust en de exploitatierechten in handen zijn van de culturele instelling zelf, bieden ook die erfgoedcollecties en collectiegegevens mogelijkheden om een opendatabeleid te realiseren.

Wanneer culturele instellingen, in het geval dat er nog een auteursrechtelijke bescherming rust op hun erfgoedcollecties en collectiegegevens, zelf in het bezit zijn van exploitatierechten en zij beslissen om op basis daarvan een terugverdienmodel te implementeren, dan impliceert dat een beperking van de vrije overdracht van kennis. Door een financiële vergoeding te eisen voor het gebruik van de erfgoedcollecties en collectiegegevens, sluiten ze potentiële gebruikers uit die niet kunnen of willen betalen. Het is daarom belangrijk om steeds af te wegen wat uiteindelijk maatschappelijk het belangrijkste is: de financiële opbrengsten of het bereik van een zo ruim mogelijk publiek. Wanneer de creatie van die erfgoedcollecties en collectiegegevens reeds (mede) is gefinancierd met middelen die zijn ontvangen van de overheid én die overheid het belang van open data erkent en promoot, resulteert het vragen van een financiële vergoeding in een contradictoire situatie – zeker als die vergoeding de marginale kosten overstijgt.

Culturele instellingen zijn steeds meer genooddaakt om zelf eigen inkomsten te verwerven voor het

financieren van hun werking, ook culturele instellingen die subsidie van de overheid ontvangen. Het eisen van een financiële vergoeding voor het gebruik van de erfgoedcollecties en collectiegegevens lijkt dan een gemakkelijke oplossing. Ze zien daarbij soms over het hoofd dat het realiseren van financiële opbrengsten door het vermarkten van rechten voor het gebruik van bv. fotografische reproducties, zelf weer nieuwe kosten creëert, bijvoorbeeld voor personeel. Om een correcte afweging te maken, moet de financiële opbrengst verminderd worden met de kosten voor het vermarkten. Wat dan overblijft, is de werkelijke opbrengst en die moet geplaatst worden tegenover de publieke aandacht die de culturele instelling door de vermarkting misloopt.²¹ Ook wordt bij de ontwikkeling van een businessmodel gebaseerd op de vermarkting van rechten, vaak geen rekening gehouden met de maatschappelijke kosten van de beperking van het openstellen van erfgoedcollecties en collectiegegevens. Alhoewel voor culturele instellingen uiteindelijk de inkomsten niet zullen opwegen tegen de kosten die gemaakt moeten worden om de inkomsten op basis van rechten te kunnen innen, is er nog steeds een grote groep culturele instellingen die (verkeerdelijk) denkt een businessmodel te kunnen baseren op het vermarkten van de rechten op digitale erfgoedcollecties en collectiegegevens.²² De druk om eigen inkomsten te genereren mag niet resulteren in een businessmodel dat in de grond financieel (en maatschappelijk) niet rendabel is.

Een opendatabeleid sluit een verdienmodel op erfgoedcollecties en collectiedata niet uit. Maar culturele instellingen moeten wel op zoek gaan naar een nieuw type verdienmodel, dat niet in conflict is met het opendatabeleid. Inspiratie hiervoor kan worden gevonden in bv. de opensourcecommunity waarin ontwikkelaars de code van software en applicaties aan iedereen gratis ter beschikking stellen onder een vrije licentie en hun financiële inkomsten genereren met behulp van diensten die ze ontwikkelen met en rond die software en applicaties. Ook enkele musea hebben ondertussen aangetoond dat de grotere zichtbaarheid die het resultaat is van een opendatabeleid, kan resulteren in nieuwe inkomsten, en dat een opendatabeleid niet noodzakelijk een verlies van inkomsten impliceert.^{23, 24}

Ook het gebruik van een CC-BY-SA-licentie laat trouwens de ruimte voor een terugverdienmodel, met de garantie dat afgeleide werken vrij toegankelijk zullen zijn. Er kan bij de terbeschikkingstelling een vergoeding worden gevraagd (bv. een vergoeding gelijk aan de marginale kosten), maar de licentie bepaalt wel dat de gebruiker na betaling van die vergoeding het werk zowel mag delen als bewerken.

De gebruiker dient daarbij de maker van het werk te vermelden, een link naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. Als hij het werk heeft geremixt, veranderd, of op het werk heeft voortgebouwd, moet hij het veranderde materiaal verspreiden onder dezelfde licentie als het originele werk (dus CC-BY-SA). Hij mag ook geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat. Zo blijft voor culturele instellingen, in combinatie met de voorwaardelijke vrije verspreiding, een terugverdienmodel mogelijk wanneer op erfgoedcollecties en collectiegegevens nog een auteursrechtelijke bescherming rust en zijzelf in bezit zijn van de exploitatierechten.

Daarbij dient toegevoegd te worden dat bij het gebruik van een CC-BY-SA-licentie of CC-BY-licentie, het voor culturele instellingen vaak zeer moeilijk is om na te gaan of de verplichting tot naamsvermelding en gelijk delen daadwerkelijk wordt nageleefd. Zoals reeds in dit rapport werd vermeld is de BY-verplichting uit beide licenties bedoeld om de vermelding van de 'auteurs' te verzekeren, en niet om de vermelding van de erfgoedinstanties als beheerder van het materiaal af te dwingen. Wanneer erfgoedinstanties de BY-verplichting verkeerdelijk hanteren om hun eigen naamsvermelding als beheerder af te dwingen, zal dat bij de gebruiker verwarring creëren over wie van beide hij moet vermelden: de auteur of de erfgoedbeheerende instelling.

Aanbeveling 4

Moedig culturele instellingen aan om, wanneer er op hun erfgoedcollecties en collectiegegevens nog een auteursrechtelijke bescherming rust én zij zelf in bezit zijn van de exploitatierechten, hun collecties en collectiegegevens vrij te geven onder een vrije licentie zoals (bij voorkeur) CC0, CC-BY of CC-BY-SA. Hoe minder restricties in de vrije licentie zijn ingebouwd, hoe groter de hergebruiksmogelijkheden.²⁵ Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

Om bij de verwerving van nieuwe erfgoedcollecties (of collectiestukken) en de creatie van collectiegegevens de auteursrechtelijke status helder te

documenteren, is het belangrijk dat er duidelijke afspraken worden gemaakt met bv. personeel, fotografen en tekstschrijvers. Een basisprincipe van de auteursrechtwetgeving is dat er, behalve bij de creatie van software, geen automatische overdracht van het auteursrecht is aan de werkgever of de opdrachtgever. Men moet dus een specifieke contractuele regeling treffen voor de overdracht van het auteursrecht. Dat geldt ook bij de samenwerking met vrijwilligers.

Op de feitelijke gegevens die onderdeel zijn van de collectiegegevens, rust geen auteursrechtelijke bescherming, maar die kan wel rusten op bepaalde inhoudelijke beschrijvingen omwille van de 'persoonlijke stempel' van de auteur. De exploitatierechten op dergelijke inhoudelijke beschrijvingen zouden bij de culturele instelling zelf moeten komen te liggen. Wanneer een databank het resultaat is van een kwalitatief of kwantitatief substantiële investering (wat meestal het geval is bij bv. databanken met collectiegegevens), zal op de databank zelf een bescherming rusten op basis van het databankrecht. Wanneer dat het geval is, mogen derden geen substantiële delen overnemen uit de dataset. Om te omzeilen dat derden geen substantiële delen mogen overnemen uit de dataset, kunnen culturele instellingen het best gebruikmaken van een CC0-verklaring. Als de databank is gecreëerd met behulp van publieke middelen, stelt zich trouwens de vraag of in de rechtspraak de geleverde kwalitatief of kwantitatief substantiële investering wel aanvaard zal worden als argument om een bescherming op basis van het databankrecht te legitimeren.

Aanbeveling 5

Moedig culturele instellingen aan om bij de creatie en verwerving van erfgoedcollecties (of collectiestukken) en de bijhorende collectiegegevens en -representaties afspraken te maken met de auteurs ervan. Moedig zowel de culturele instellingen als de auteurs aan om exploitatierechten zo ruim mogelijk binnen de culturele instelling onder te brengen, waardoor de instelling de collectiegegevens en reproducties (eventueel na een redelijke terugverdienperiode) kan publiceren onder een vrije licentie, of om een regeling te treffen met de auteur waarbij die zelf het materiaal vrijgeeft onder een vrije licentie.

Als het voeren van een actief opendatabeleid wordt opgenomen als aandachtspunt bij de toekenning van subsidies en andere financiële ondersteuning aan culturele instellingen, dan biedt dat de mogelijkheid om instellingen die op een goede manier een dergelijk beleid voeren, financieel te stimuleren om daarmee verder te gaan. Dat betekent niet noodzakelijk dat culturele instellingen die geen (goed) opendatabeleid voeren financieel moeten worden afgestraft. Niet alle culturele instellingen zullen in eenzelfde mate een opendatabeleid kunnen voeren, bijvoorbeeld door wat ze precies doen.

Het is goed om ook stil te staan bij de impact van een informatiebeleid gericht op open data op het businessmodel van culturele instellingen. Naast het optimale gebruik van culturele collecties en collectiegegevens in het heden, hebben culturele instellingen ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor (her)gebruik in de toekomst en moeten ze dus voor behoud en beheer zorgen. Tot op heden zijn de waarden van digitale cultuur voor de informatiemaatschappij voornamelijk cultureel en sociaal. Succesvolle verdienmodellen om de (stijgende) kosten voor behoud en beheer van digitale content en data te compenseren, zijn nog schaars. Het is belangrijk dat overheden en de culturele sector in een open maatschappelijk debat tot een goede balans voor cultuur komen tussen maatschappelijke waarde (nu en voor de toekomst), publieke financiering en ondernemerschap.

Aanbeveling 6

Neem het al dan niet voeren van een actief opendatabeleid op als een aandachtspunt bij de toekenning van subsidies en andere financiële ondersteuning aan culturele instellingen. Erken niet enkel het culturele en sociale belang van het bereik van fysieke bezoekers, maar ook dat van zowel het bereiken van online bezoekers als van het (her)gebruiken van de data en content in en via externe kanalen (zoals Wikipedia, Europeana of televisie-uitzendingen). Zorg als overheid voor een financieringskader dat culturele instellingen in staat stelt om een businessmodel te hanteren dat de brede toegang tot culturele content en data niet verstoort.²⁶

Veel content bevindt zich in een schemerzone tussen publiek domein en een auteursrechtelijk beschermde status. Op bepaalde content rust misschien nog wel een auteursrechtelijke bescherming, maar tegelijkertijd is de content *out-of-commerce* en dus niet langer beschikbaar op de markt. In vele gevallen is het verkrijgen van de auteursrechten in de praktijk nauwelijks haalbaar wanneer dat retroactief moet gebeuren, omdat bv. de contactgegevens van de auteur niet gekend zijn of het onduidelijk is welke erfgenamen bij overlijden de rechten hebben geërfd.²⁷ Dat draagt bij aan het *copyright hole* in het aanbod van open data en vooral open content. Een groot deel van het materiaal uit de twintigste en eenentwintigste eeuw is vanwege de auteursrechtelijke bescherming, of de onduidelijkheid eromheen, niet opengesteld.

De overheden in Vlaanderen en Nederland kunnen onderzoeken of bv. een borgstelling voor het als open content publiceren van verweesde werken, het instellen van een afkoopregeling of het collectief klaren van rechten kan worden gerealiseerd om het *copyright hole* te verkleinen.²⁸ In afwachting van een oplossing kunnen culturele instellingen vaak wel al hun collectiegegevens onder een vrije licentie publiceren. Uit de praktijk blijkt echter dat de collectiegegevens vaak nauwelijks of niet als open data worden opgevraagd als het bijbehorende beeldmateriaal ontbreekt.²⁹

Aanbeveling 7

Onderzoek welke structurele maatregelen er mogelijk en wenselijk zijn om het *copyright hole* in het aanbod van open data, en vooral open content, te verkleinen.

3.2. Bescherming van persoonsgegevens

Het auteursrecht en naburig recht zijn niet de enige juridische beperkingen waarmee rekening dient te worden gehouden bij de publicatie van erfgoedcollecties en collectiegegevens als open data. Een andere belangrijke juridische beperking is de bescherming van de persoonlijke levenssfeer bij de verwerking van persoonsgegevens. Persoonsgegevens hebben betrekking op een natuurlijke persoon. De bescherming vindt zijn weerslag in België in de Privacywet en in Nederland in de Wet bescherming

persoonsgegevens.³⁰ Op 25 mei 2018 worden beide wetten vervangen door de Algemene Verordening Gegevensbescherming.³¹

Gegevens van overleden personen of van instellingen zijn geen persoonsgegevens. Maar in bepaalde gevallen maken de gegevens over overleden personen het mogelijk om uitspraken te doen over nog levende verwanten. Dan zijn de gegevens over overleden personen persoonsgegevens voor de nog levende personen. De gegevens hebben immers niet alleen betrekking op overleden personen, maar ook op de nog levende personen.

Culturele instellingen dienen omwille van de persoonlijke levenssfeer voorzichtig te zijn bij het openstellen en verbinden van beschermde persoonsgegevens. Dat geldt niet enkel bij tekstuele gegevens, maar ook bij bv. foto's of audiovisuele registraties als die herleidbaar zijn naar levende natuurlijke personen. Een belangrijk aandachtspunt is dat door het verbinden van een dataset die afzonderlijk vrij is van persoonsgegevens, nieuwe persoonsgegevens kunnen ontstaan. Zo is het mogelijk dat een foto of audiovisuele registratie door het verbinden herleidbaar wordt naar een natuurlijke levende persoon, en daardoor onder de bescherming van persoonsgegevens valt. Door het verbinden kunnen ook levende natuurlijke personen (bv. kinderen) gekoppeld worden aan de gegevens over overleden natuurlijke personen (bv. ouders). Persoonsgegevens die vroeger niet onder de bescherming vielen, kunnen door het verbinden beschermde persoonsgegevens worden.

Net zoals de auteursrechtelijke bescherming het openstellen van erfgoedcollecties en collectiegegevens niet a priori en volledig onmogelijk maakt, is dat ook niet het geval voor de bescherming van persoonsgegevens. Wel vereist ze opnieuw de nodige voorzorgsmaatregelen om de bescherming niet te schenden, en mogelijk ook het maken van goede afspraken met de betrokkenen.

Aanbeveling 8

Geef de opdracht om de impact van de Algemene Verordening Gegevensbescherming te onderzoeken voor het openstellen en verbinden van erfgoedcollecties en collectiegegevens, en hoe culturele instellingen binnen dat nieuwe wettelijke kader het best kunnen omgaan met persoonsgegevens.

3.3. Databankrecht

Zoals vermeld kan ook het databankrecht een juridische beperking zijn waarmee men bij het openstellen en verbinden van erfgoedcollecties en collectiegegevens rekening moet houden.³² Wanneer de databank is gecreëerd met behulp van publieke middelen, stelt zich echter de vraag of in de rechtspraak de geleverde kwalitatief of kwantitatief substantiële investering wel aanvaard zal worden als argument om een bescherming op basis van het databankrecht te legitimeren. Als er toch een bescherming is, zal het databankrecht voor de collectiegegevens bovendien bij de culturele instellingen zelf liggen. De databanken met collectiegegevens zijn dan ook de meest voor de hand liggende databanken waarop we ons kunnen richten bij de uitbouw van een opendatabeleid.

Dat sluit echter niet uit dat culturele instellingen ook databanken kunnen beheren waarvan de rechten zich (nog) bij derden bevinden. Bij de verwerving door culturele instellingen van databanken van derden, is het aanbevolen dat zij zelf zowel de exploitatierechten op de inhoud van de databank (het auteursrecht) als het databankrecht (het *sui generis*-recht) verwerven. Het *sui generis*-recht is een overdraagbaar recht; het kan dus aan een derde partij worden overgedragen of in licentie worden gegeven.

In vergelijking met de auteursrechtelijke bescherming is de beschermingsduur van het *sui generis*-recht relatief kort: vijftien jaar, vanaf de datum waarop de aanmaak van de databank is voltooid. Wanneer de databank aanvankelijk slechts intern werd gebruikt, start de beschermingstermijn vanaf het moment waarop hij ter beschikking is gesteld aan het publiek. De beschermingstermijn wordt hernieuwd bij elke substantiële nieuwe eigen (financiële) investering die wordt gedaan voor de aanpassing van de databank.

4. Aanbevelingen met betrekking tot technische beperkingen

4.1. Vijfsterrenschaal voor open data

Naast de aanbevelingen met betrekking tot juridische beperkingen kunnen er ook aanbevelingen met betrekking tot technische beperkingen worden gedaan. Tim Berners-Lee, een van de bedenkers en grondleggers van het *world wide web*, presenteerde in 2010 een vijfsterrenschaal voor open data.³³ Eén ster impliceert dat de data, bv. de collectiegegevens, onder een vrije licentie online beschikbaar moeten zijn gemaakt. Gebruikers kunnen daardoor de data bekijken, doorzoeken, opslaan, veranderen en delen met anderen. Spijtig genoeg verzekert publicatie onder een vrije licentie op zich niet dat de data ook machineleesbaar zijn, en dus door computers kunnen worden verwerkt. De collectiegegevens kunnen immers opgeslagen zijn in bv. een pdf-bestand dat niet machineleesbaar is. Dergelijke technische beperkingen moeten uit de weg worden geruimd.

Een groep culturele instellingen slaagt er vandaag in om hun data zowel onder een vrije licentie als in een machineleesbaar én open, niet-proprietair bestandsformaat (bv. het csv-formaat) ter beschikking te stellen. Hun data stijgen op de vijfsterrenschaal voor open data van één ster naar drie sterren. Maar de ambitie van een opendatabeleid voor alle culturele instellingen moet zijn om verder door te groeien naar vijf sterren. Daarvoor zijn er twee bijkomende vereisten:

1. Alle data moeten worden aangeboden volgens de Resource Description Framework (RDF)-standaard.³⁴ RDF is een standaard die ervoor zorgt dat elk stukje data wordt voorzien van een Uniform Resource Identifier (URI); dat is een unieke, persistente identificatie die het mogelijk maakt naar de data te verwijzen.³⁵ Met behulp van de URI's wordt het ook mogelijk data als *triples* te structureren en ze op te slaan in een RDF-databank. Een triple is een driedelige structuur die bestaat uit een subject, een predicaat en een object. Het subject is in essentie de *resource* die beschreven wordt. Het predicaat is het kenmerk of aspect van die bron dat beschreven wordt. Het object is ten slotte wat de

waarde van dat kenmerk of aspect is. Zo'n RDF-databank met dergelijke *triples* kan bevestigd worden met de query-taal SPARQL.³⁶

2. De data moeten met behulp van de URI's semantisch worden verbonden aan andere data, afkomstig van bv. andere culturele instellingen. De koppelingen zijn niet de gebruikelijke online links, maar links die iets zeggen over de relatie tussen de twee objecten die verbonden worden. Pas wanneer aan die twee vereisten voldaan is, wordt het niveau van vijf sterren bereikt op de schaal van Tim Berners-Lee, en is er sprake van volwaardige Linked Open Data.

Aanbeveling 9

Moedig publiek gefinancierde culturele instellingen en via fondsen gefinancierde projecten aan om hun data zo goed mogelijk te publiceren volgens het richtinggevend kader van de vijfsterrenschaal voor Linked Open Data. Het uniek en persistent identificeren van culturele objecten, concepten, actoren, geografische locaties en gebeurtenissen is daarin een noodzakelijke stap. Moedig hen ook aan om daarbij zoveel mogelijk gebruik te maken van linkedatabronnen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

4.2. Open terminologiebronnen

Als culturele instellingen de overkoepelende terminologiebronnen met een minimum aan juridische, technische en praktische beperkingen ter beschikking stellen aan de samenleving, kunnen ze gemakkelijk worden gebruikt door andere culturele instellingen. Dat levert verschillende voordelen op. Culturele instellingen zullen sneller geneigd zijn om

gebruik te maken van overkoepelende terminologiebronnen i.p.v. op individuele basis eigen terminologiebronnen te creëren. Dat zal voor die culturele instellingen een flinke besparing van arbeidstijd en financiële middelen opleveren.

Een wijdverspreid gebruik van overkoepelende terminologiebronnen zal voor de gewone gebruiker een verbetering betekenen op het vlak van de bruikbaarheid. Hij hoeft niet langer collecties en collectiegegevens (apart) te doorzoeken met een breed gamma van terminologiebronnen die een gelijkaardig domein dekken. Ook de koppeling van de overblijvende terminologiebronnen (zoals Wikidata en DBpedia) komt de doorzoekbaarheid ten goede, en betekent ook een verrijking.

Dankzij de uitbreiding van de schaal en de gedeelde taal kan de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen op het vlak van de uitbouw en het onderhoud van overkoepelende terminologiebronnen voordelen opleveren.

Aanbeveling 10

Moedig culturele instellingen die zelf terminologiebronnen onderhouden aan om die met een minimum aan juridische, technische en praktische beperkingen als Linked Open Data ter beschikking te stellen aan de samenleving, en om hun termen met behulp van unieke en persistente identificatie te verbinden met andere terminologiebronnen, Wikidata en DBpedia. Moedig samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen aan op het vlak van de uitbouw en het onderhoud van terminologiebronnen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

4.3. Beschikbare instrumenten

Door de beschikbaarheid van voorzieningen die data toegankelijk en doorzoekbaar kunnen maken en het gebruik van unieke en persistente identificatie van culturele objecten, concepten, actoren, geografische locaties en gebeurtenissen, zullen data vindbaar worden. Door het toepassen van technische standaarden die data-uitwisseling mogelijk maken, zullen data bruikbaar worden.

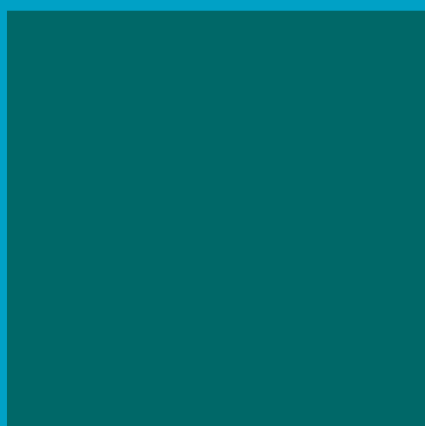
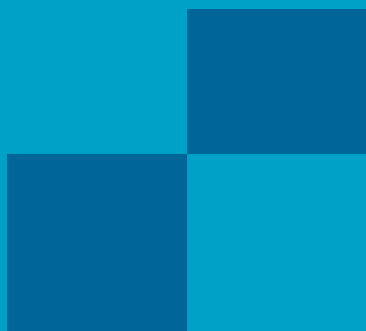
Idealiter worden collecties en collectiegegevens zo dicht mogelijk bij de bron beschikbaar gemaakt.³⁷ Momenteel is het voor veel (vaak kleine) culturele instellingen te hoog gegrepen om zelf hun collecties en collectiegegevens ter beschikking te stellen als Linked Open Data. Zij beschikken niet over de middelen en de kennis om dat te realiseren. Toch is het in het belang van (her)gebruikers om de erfgoedcollecties en collectiegegevens van de verschillende kleine culturele instellingen in gezamenlijkheid te bevragen, ook m.b.v. API's en SPARQL-endpoints. In zowel Nederland als Vlaanderen wordt gewerkt aan instrumenten en oplossingen om op basis van gemeenschappelijke netwerkvoorzieningen zowel het openstellen en verbinden als het gebruiken en hergebruiken van digitale culturele content te optimaliseren. Daarbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij ontwikkelingen op het gebied van Linked Open Data en open platformen.

Belangrijk is dat zowel grote als kleine culturele instellingen fungeren in eenzelfde netwerk en zich conformeren aan een referentiearchitectuur. Een referentiearchitectuur beschrijft de kaders voor de samenhang en ontwikkeling van een (nationale) ICT-structuur. Informatie tussen instellingen wordt beter uitwisselbaar en de gebruiker krijgt rijkere informatie aangeboden.

Aanbeveling 11

Moedig culturele instellingen aan om het duurzaam beheer van open data zoveel mogelijk in samenwerking te realiseren, en om gemeenschappelijke voorzieningen te gebruiken voor duurzame toegang. Geef de meest gepaste partijen het mandaat en de middelen om een overkoepelende aanpak uit te werken, voorzieningen te ontwikkelen voor het beschikbaar maken en verbinden van open data, en die duurzaam aan te bieden. Stimuleer de vorming van netwerken die een referentiearchitectuur hanteren.

5. Aanbevelingen met betrekking tot praktische beperkingen

5.1. Ruwe data

Naast de juridische en technische beperkingen bestaat er ook nog een reeks praktische beperkingen. Ook die moeten uit de weg worden geruimd. De belangrijkste praktische beperking is dat de erfgoedcollecties en de collectiegegevens die op dit moment in de cultureel-erfgoedsector aanwezig zijn, slechts een beperkt segment van het culturele erfgoed vertegenwoordigen. Een omvangrijk deel van het (toekomstig) erfgoed wordt elders bewaard, bv. in en door de kunstensector zelf. Dit deel is in veel gevallen ook niet geregistreerd in databanksystemen. De collectiegegevens die we kennen uit de cultureel-erfgoedsector ontbreken daarin dus. Dat betekent niet dat bv. kunstinstellingen geen data aanmaken, maar meestal zijn het data over bv. tentoonstellingen, concerten en opvoeringen. Die data hebben echter ook hun relevantie voor een opendatabeleid, omdat ze de context documenteren van het erfgoed.

Aanbeveling 12

Moedig culturele instellingen aan om hun jaarlijkse verplichte rapportering over hun activiteiten (bv. tentoonstellingen, concerten, opvoeringen enzovoort) beschikbaar te maken als ruwe data onder een CC0-verklaring. Leer als overheid ook zelf aan de slag te gaan met dergelijke ruwe data. Moedig culturele instellingen aanvullend aan om als onderdeel van hun rapporteringsverplichtingen relevante fotografische en audiovisuele registraties als documentatie over hun voorbije activiteiten onder een vrije licentie ter beschikking te stellen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

Reeds in 2012 deed Tim Berners-Lee een oproep om ruwe data ter beschikking te stellen.³⁸ De kracht van het web schuilt in belangrijke mate in de mogelijkheid om verbindingen te maken. Die verbindingen vergroten de waarde van ieder individueel stukje informatie op het web. Wanneer overheden en de gesubsidieerde instellingen die moeten rapporteren aan die overheden hun data vrijgeven, kunnen niet alleen overheidsdiensten, maar ook andere partijen zoals onderzoekers, bedrijven, hackers en activisten de cijfers, beelden en grafieken die voorheen niet verbonden waren, gebruiken om nieuwe manieren te ontwikkelen om nieuwe informatie te ontsluiten.

Net zoals gesubsidieerde culturele instellingen elementen van hun organisatiedata delen met de subsidiërende overheid in het kader van hun rapporteringsverplichtingen, zouden ze relevante elementen van hun organisatiedata eveneens kunnen delen met andere culturele instellingen. Door (geanonimiseerde) data samen te voegen, kunnen culturele instellingen niet alleen op individuele basis maar ook op een sectorbrede basis meer inzicht krijgen in het publieksbereik, de prestaties en resultaten en de trends. Voor zowel de instellingen zelf, de overheid als derden is dergelijke informatie nuttig.

Zoals vermeld, blijkt in de praktijk vaak dat collectiegegevens nauwelijks of niet als open data worden opgevraagd als het bijhorende beeldmateriaal ontbreekt.³⁹ Het is dus belangrijk om niet alleen ruwe data ter beschikking te stellen, maar ook bijbehorend beeldmateriaal.

Aanbeveling 13

Moedig instellingen die een specifieke taak hebben op het vlak van gegevensverzameling over een deelsector⁴⁰ aan om de door hen verzamelde data in de vorm van ruwe data onder een CC0-verklaring ter beschikking te stellen. Indien de overheid culturele instellingen subsidieert om gegevens te verzamelen over het culturele aanbod, moedig hen dan aan om de door hen verzamelde data in de vorm van ruwe data onder een CC0-verklaring ter beschikking te stellen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

5.2. Impactmeting

Veel culturele instellingen hebben onvoldoende zicht op de kwaliteit van hun collectiegegevens en andere data. Hoe beter de kwaliteit van de data, hoe bruikbaar deze worden voor anderen. Naast de transparante vermelding van de gebruiksrechten en de aanwezigheid van een unieke en persistente identificatie, heeft de kwaliteit van data ook betrekking op de rijkheid en de vorm ervan: wordt er voldaan aan bv. de basisregistratie voor beantwoording van de basale gebruiksvragen⁴¹ of wordt die overstegen, en worden de bijbehorende beschrijvingsregels op een consequente manier toegepast? Een belangrijk element m.b.t. de kwaliteit is, zoals vermeld, ook het gebruiken van en het verbinden met open en gemeenschappelijke terminologiebronnen.

Wanneer erfgoedcollecties en collectiegegevens op een gepaste manier als open data worden vrijgegeven, ontbreekt het culturele instellingen vaak aan instrumenten om het effect en de impact van open data binnen hun informatiebeleid op een gepaste manier te monitoren. Zonder een duidelijk zicht op het effect en de impact, is het voor culturele instellingen moeilijk om hun beleid te onderbouwen en waar wenselijk bij te sturen. De meetinstrumenten zouden het dan ook mogelijk moeten maken om het effect en de impact van bijdragen aan bv. de Wikimedia-platformen of Europeana te monitoren.

Aanbeveling 14

Moedig culturele instellingen aan om zowel de kwaliteit als de impact van hun (open) data binnen hun informatiebeleid te meten. Indien de culturele instellingen niet over de nodige meetinstrumenten beschikken, ondersteun hen dan daarin zodat ze dat wel kunnen. Stel, indien nodig, zelf instrumenten ter beschikking waarmee ze de kwaliteit en impact van hun (open) data kunnen meten.

5.3. Goede voorbeelden en samenwerking

Het hergebruik van open data krijgt vooralsnog onvoldoende zichtbaarheid om het vrijgeven van open data aanstekelijk te maken voor de hele cultuursector. Er zijn nog steeds te weinig voorbeelden van hoe op een voldoende grote schaal open data en content van culturele instellingen worden hergebruikt door andere culturele instellingen, op Wikimediaplatformen, in onderwijstoepassingen, in onderzoek enzovoort.

Culturele instellingen kunnen verschillende types van een opendatabeleid ontwikkelen en implementeren, van een passief opendatabeleid tot een actief opendatabeleid, of een combinatie van beide. Om binnen het informatiebeleid tot een gepast opendatabeleid te komen, is het belangrijk dat instellingen m.b.v. pilotprojecten experimenteren en onderzoeken welk beleid het best bij hen past. Met die pilotprojecten kunnen ook goede praktijken worden ontwikkeld die door anderen kunnen worden overgenomen.

Aanbeveling 15

Ondersteun pilotprojecten van culturele instellingen waarmee op grote schaal erfgoedcollecties en collectiegegevens worden vrijgegeven onder een vrije licentie, en die het hergebruik van erfgoedcollecties en collectiegegevens illustreren. Moedig culturele instellingen aan om de daarbij opgedane kennis en ervaring te delen.

Het ontwikkelen en implementeren van een opendatabeleid in het informatiebeleid van culturele instellingen, vereist kennis. Die kennis is niet in dezelfde mate in alle culturele instellingen aanwezig. Het is daarom nodig dat instellingen samenwerken, en onderling kennis en ervaringen uitwisselen. Ook het aansluiten bij een gemeenschap van bv. opendata-experts, journalisten, programmeurs, kunstenaars, activisten, verhalenvertellers, amateurhistorici en andere creatievelingen kan van belang zijn. Zij kunnen nieuwe perspectieven bieden op bepaalde datasets en (technische) expertise verschaffen die een culturele instelling niet altijd zelf in huis heeft.

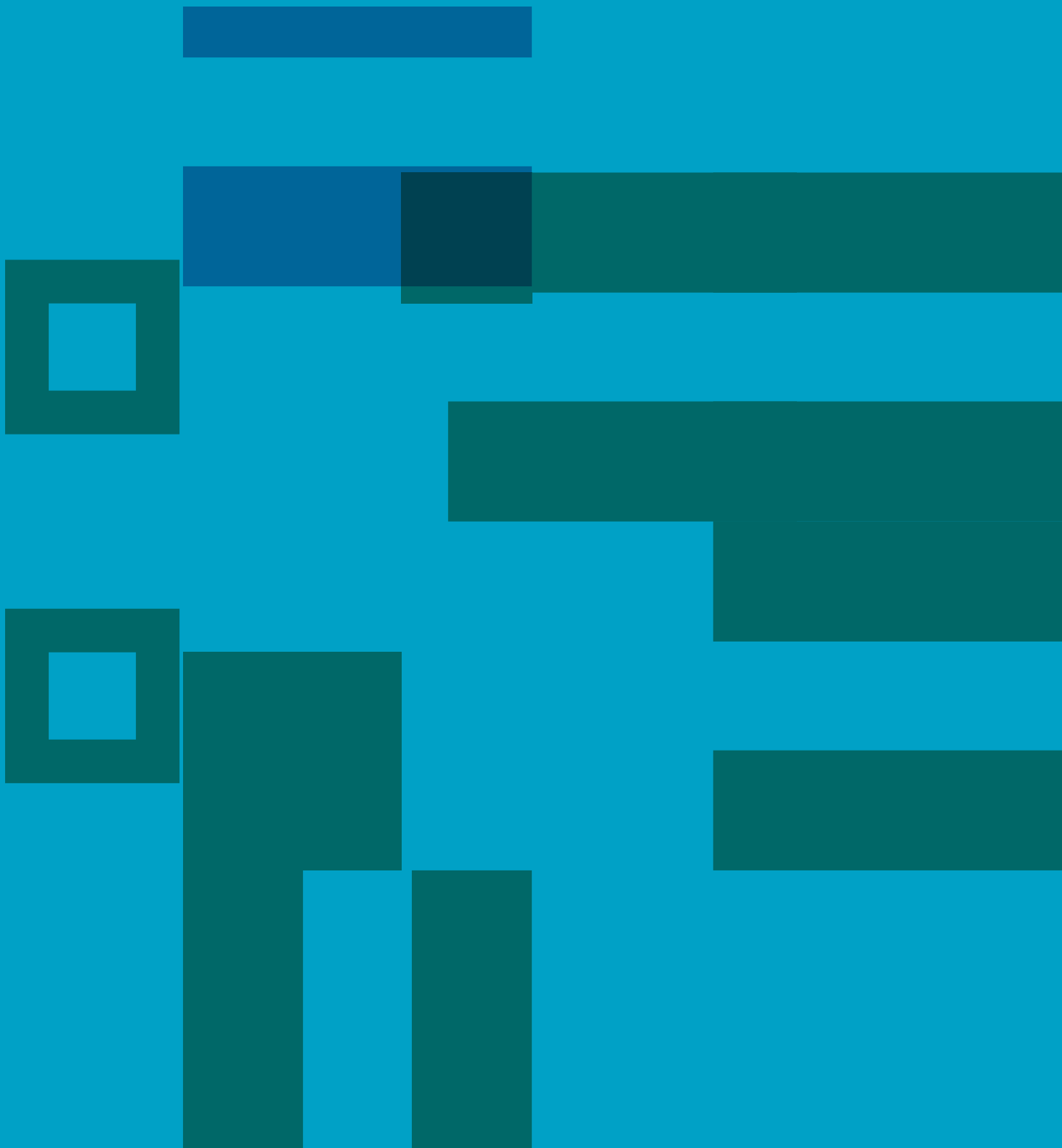
Aanbeveling 16

Geef de gepaste partijen het mandaat en de middelen om een overkoepelende aanpak uit te werken om voorzieningen voor kwaliteitszorg en kennisdeling rond open data te ontwikkelen en duurzaam aan te bieden.

In dit kader passen ook vormen van samenwerking met de Wikipediagemeenschap. Inspiratie daartoe kan worden ontleend aan initiatieven zoals Wikipedians-in-residence en editathons, die in het kader van GLAM (Galleries, Libraries, Archives en Museums) plaatsvinden. Voor die GLAM-instellingen zijn diverse tools ontwikkeld om content op te laden naar de Wikimediatplatformen.⁴² In Nederland organiseren de Koninklijke Bibliotheek en partners in het Netwerk Digitaal Erfgoed de afgelopen jaren diverse hackathons met Linked Open Data.⁴³ De samenwerking die tot stand komt tijdens dergelijke events kan resulteren in een langdurige samenwerking of in samenwerking met andere partijen. In Nederland is er ook het Platform Linked Data Nederland. In Vlaanderen heeft PACKED vzw de afgelopen jaren verschillende (linked)opendataprojecten opgezet (o.a. in samenwerking met VKC). Ook steden als Gent en Antwerpen ontwikkelen diverse opendataprojecten waarbij culturele instellingen zich kunnen aansluiten.

Aanbeveling 17

Moedig culturele instellingen aan om bij de realisatie van open data binnen hun informatiebeleid samen te werken en aan te sluiten bij bestaande initiatieven.

6. Conclusies

Samengevat wordt de Nederlandse en Vlaamse overheid gevraagd de beleidscontext te creëren waarbinnen de volgende aanbevelingen kunnen worden gerealiseerd:

1. Geef data en content waarop geen auteursrechtelijke bescherming (meer) rust, vrij onder een Creative Commons Public Domain Mark⁴⁴ of een CC0-verklaring.
2. Kijk actief toe wanneer de auteursrechtelijke bescherming op data en content verstrijkt, en breng jaarlijks onder de aandacht welke erfgoedcollecties en collectiegegevens in het publieke domein terechtkomen.
3. Documenteer de auteursrechtelijke status van erfgoedcollecties en collectiegegevens precies, ook als die onduidelijk is.
4. Geef data en content waarop nog een auteursrechtelijke bescherming rust én waarvan je zelf in bezit bent van voldoende auteursrechten (exploitatierechten), vrij onder een zo vrij mogelijke licentie, zoals CC0, CC-BY of CC-BY-SA.
5. Maak bij de creatie en verwerving van erfgoedcollecties (of collectiestukken) en de bijbehorende collectiegegevens en -representaties, afspraken met de auteurs ervan, en breng de exploitatierechten zo ruim mogelijk onder binnen de culturele instelling.
6. Beschouw een actief opendatabeleid als een aandachtspunt bij subsidiëring en andere vormen van financiële ondersteuning van culturele instellingen.
7. Onderzoek welke structurele maatregelen mogelijk zijn om het 'copyright hole' in het aanbod van open data en content te verkleinen.
8. Onderzoek de impact van de Algemene Verordening Gegevensbescherming op het openstellen en verbinden van erfgoedcollecties en collectiegegevens, en geef aan hoe culturele instellingen binnen dat nieuwe wettelijke kader het best kunnen omgaan met persoonsgegevens.
9. Publiceer data zoveel mogelijk volgens het richtinggevend kader van de vijfsterrenschaal voor Linked Open Data, en maak daarbij zoveel mogelijk gebruik van linkeddatabronnen.
10. Stel terminologiebronnen met een minimum aan juridische, technische en praktische beperkingen als Linked Open Data ter beschikking aan de samenleving, en verbind termen met behulp van unieke en persistente identificatie aan andere

terminologiebronnen, Wikidata en DBpedia. Werk vanuit Vlaanderen en Nederland samen aan de uitbouw en het onderhoud van terminologiebronnen.

11. Realiseer het duurzaam beheer van open data zoveel mogelijk in samenwerking, en gebruik gemeenschappelijke voorzieningen voor duurzame toegang. Vorm netwerken die een referentiearchitectuur hanteren.
12. Maak de jaarlijkse verplichte rapportering over activiteiten (bv. tentoonstellingen, concerten, opvoeringen) als ruwe data beschikbaar onder een CC0-verklaring. Stel aanvullend relevante fotografische en audiovisuele registraties van voorbije activiteiten ter beschikking onder een vrije licentie.
13. Stel de verzamelde gegevens over een deelsector en over het culturele aanbod ter beschikking onder een CC0-verklaring.
14. Meet zowel de kwaliteit van (open) data als de impact van open data binnen het informatiebeleid. Stel daarvoor indien nodig meetinstrumenten ter beschikking.
15. Realiseer pilotprojecten waarmee op grote schaal erfgoedcollecties en collectiegegevens worden vrijgegeven onder een vrije licentie, en die het hergebruik van die erfgoedcollecties en collectiegegevens illustreren.
16. Geef de gepaste partijen het mandaat en de middelen om een overkoepelende aanpak uit te werken om voorzieningen voor kwaliteitszorg en kennisdeling rond open data te ontwikkelen en duurzaam aan te bieden.
17. Werk bij de realisatie van een opendatabeleid samen en sluit aan bij bestaande initiatieven.

In het volgende hoofdstuk worden bij de diverse aanbevelingen enkele praktijkvoorbeelden gegeven. De activiteiten die DEN en PACKED vzw hebben uitgevoerd ter onderbouwing van dit rapport met aanbevelingen, zijn gedocumenteerd op de volgende pagina op Wikipedia:
https://nl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Wikiproject/Procesbeschrijvingen_Belgisch-Nederlandse_podiumkunsten

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

7. Voorbeelden

7.1. Bij AANBEVELING 1

Moedig culturele instellingen aan om hun erfgoedcollecties en collectiegegevens waarop geen auteursrechtelijke bescherming (meer) rust vrij te geven onder een Public Domain Mark of een CC0-verklaring. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens. Ontmoedig hen om nieuwe juridische beperkingen (zoals de eis tot naamsvermelding en gelijk delen) toe te voegen als er geen auteursrechtelijke bescherming (meer) is.

Voorbeeld 1.1

In 2016 publiceerde PACKED vzw met de medewerking van Wikimedia Nederland en Wikimedia België ongeveer 32.000 records met basisgegevens over kunstwerken uit acht Vlaamse musea, de Collectie Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Kunstcollectie als Linked Open Data onder een CC0-verklaring op Wikidata.⁴⁵ Het gaat om feitelijke gegevens (titel, naam vervaardiger, vervaardigingsdatum, naam beherende instelling enzovoort) en dus rusten er geen auteursrechten op de data. Bij de publicatie ervan is wel gebruikgemaakt van persistente identifiers, zodat de bron van de data traceerbaar is. Bovendien zijn die persistente identifiers, op basis van Europese aanbevelingen,⁴⁶ zodanig samengesteld dat ze voor mensen leesbaar zijn, en men er de collectiebeherende instelling in herkent waarvan de data afkomstig zijn. In het Wikidatarecord over bv. het kunstwerk 'De gitarist' (James Ensor)⁴⁷ is in verschillende verklaringen (statements) de persistente identifier http://kmska.be/collection/work/data/2711_38 als bron toegevoegd. Zo wordt de betrouwbaarheid van de data gestaafd en kan het museum dat het kunstwerk beheert (KMSKA) zich profileren als autoriteit/kennisbron. De gegevens uit Wikidata worden ondertussen hergebruikt in bv. VIAF, dat wereldwijd wordt gebruikt in de bibliotheeksector. Het VIAF-record van bv. James Ensor bevat in de sectie 'Works' een reeks titels van kunstwerken waarachter het logo van Wikidata staat vermeld.⁴⁸ De logo's duiden de bron van de data aan. Bijvoorbeeld de titel 'De gitarist' wordt uit Wikidata gehaald; het is een van de vele kunstwerken waarvan in het project van PACKED vzw de data zijn opgeladen in Wikidata.⁴⁹

Voorbeeld 1.2

In 2017-2018 publiceerde PACKED vzw op Wikimedia Commons onder een CC0-verklaring ongeveer 840 fotografische reproducties die afkomstig zijn van LUKAS.⁵⁰ Het zijn allemaal reproducties van schilderijen uit de collectie van het Groeningemuseum die behoren tot het publieke domein. Bij het voorbereiden van de publicatie zijn in de metadata van de reproducties (een link naar) de CC0-verklaring en een reeks beschrijvende gegevens ingebed. Op die manier blijft voor iedereen die de fotografische reproductie downloadt steeds duidelijk wat het afgebeelde kunstwerk is, wie de vervaardiger van het kunstwerk is, van welke collectie het afgebeelde kunstwerk onderdeel is, wat de bron van fotografische reproductie is en wat de gebruiker er zelf mee mag doen. Tegelijkertijd zijn er ook op Wikimedia Commons zelf beperkte beschrijvende en administratieve metadata gepubliceerd bij de fotografische reproductie.⁵¹ Zowel bij het inbedden van de metadata in de digitale fotografische reproductie als bij de publicatie van metadata op Wikimedia Commons werd er gebruikgemaakt van persistente identifiers, waarmee de betrouwbaarheid van de data wordt gestaafd, en het Groeningemuseum tot wiens collectie het kunstwerk behoort zich kan profileren als autoriteit/kennisbron. De 840 reproducties zijn op vraag van LUKAS en het Groeningemuseum opgeladen in een lage resolutie (langste zijde: 850 pixels). Op de versies in hoge resolutie willen ze immers alle rechten voorbehouden omdat een deel van de werking van LUKAS bestaat uit het vermarkten van beeldrechten. Dat onderscheid is ook opgenomen in het gelaagde licentiemodel van VKC. Daarbij dringen zich enkele vragen op. Op basis van welke juridische grond kan beslist worden om fotografische reproducties van tweedimensionele kunstwerken in het publieke domein achter een 'betaalmuur' te zetten? Beperkt de betaalmuur zich tot het terugverdienen van de marginale kosten voor digitalisering? Wegen de kosten en inspanning voor de inning van de marginale kosten op tegen de extra beperkingen die ze creëert voor bv. de zichtbaarheid en bruikbaarheid? Hoelang kan de betaalmuur worden verantwoord op basis van de inning van de marginale kosten?

Voorbeeld 1.3

Het Rijksmuseum besliste in 2011 om de fotografische reproducties van werken uit zijn collectie in een hoge resolutie vrij te geven onder een vrije licentie.⁵² Een belangrijke reden voor die beslissing was dat het museum de controle over haar collectie terug wilde hebben. Het bleek immers dat toeristen foto's maakten van de werken uit het Rijksmuseum, die de lagekwaliteitfoto's op het web en de foto's en links van het museum zelf overschaduwden. Door zijn collectie zoveel mogelijk open te publiceren wil het Rijksmuseum bereiken dat de eigen hoge-kwaliteits-foto's (met accurate kleurweergave) van hun werken weer een prominente plaats innemen op internet.⁵³ Momenteel kunnen er op <https://www.rijksmuseum.nl/nl/rijksstudio> bijna 630.000 reproducties van kunstwerken onder een CC0-verklaring worden gedownload in hoge resolutie. Ze kunnen vervolgens ook worden opgeladen in Wikimedia Commons.

Voorbeeld 1.4

Begin 2017 plaatste The Met meer dan 375.000 reproducties van kunstwerken uit het publieke domein onder een CC0-verklaring online op Wikimedia Commons. Daardoor konden Wikipediërs de afbeelden als illustratie toevoegen aan Wikipedia-artikelen. In een jaar tijd resulteerde de publicatie in een toename van de visibiliteit van The Met op Wikipedia met 385%. Ongeveer 4.000 afbeeldingen zijn nu opgenomen in Wikipedia-artikelen, en via die artikelen haalt de collectie van The Met 10 miljoen pageviews per maand. Dat is het vierdubbele van het aantal pageviews aan het begin van 2017, dus voor de reproducties werden vrijgegeven.⁵⁴

Voorbeeld 1.5

Voor het project Nieuws van de Grote Oorlog, een krantendigitaliseringsproject m.b.t. de Eerste Wereldoorlog, heeft PACKED vzw aan VIAA en de betrokken *content partners* voorgesteld om voor de data en content waarop geen auteursrechtelijke bescherming (meer) rust, bv. omdat het om anonieme artikelen gaat, geen CreativeCommons-licentie te gebruiken die een naamsvermelding eist bij hergebruik en verdere verspreiding, maar een CC0-verklaring. De reden daarvoor is dat er geen goede juridische grond is om naamsvermelding te verplichten. Het voorstel van PACKED vzw voorziet wel de mogelijkheid dat VIAA bij publicatie en verdere verspreiding een vrijwillige naamsvermelding voor de aanbieder van content (bv. Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience) en voor de serviceprovider (VIAA) vraagt uit erkentelijkheid voor de geleverde (digitaliserings)inspanningen. Maar die naamsvermelding wordt dus niet juridisch afgedwongen met een licentie. In de verklaring wordt

aan eventuele rechthebbenden ook de kans geboden om contact op te nemen om alsnog een regeling te treffen.

Voorbeeld 1.6

Zowel het Nationaal Archief als de Nederlandse Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) publiceerde op Wikimedia Commons foto's van Henricus Jacobus Tollens, een Nederlandse fotograaf die in 1936 is overleden en wiens werk zich dus in het publieke domein bevindt. Het Nationaal Archief doet dit onder een Public Domain Mark;⁵⁵ RCE doet dit onder een CC-BY-SA-licentie (met naamsvermelding voor RCE) – zonder dat duidelijk is op basis van welke juridische grond de nieuwe beperkingen m.b.t. naamsvermelding en gelijk delen worden ingebouwd.⁵⁶

7.2. Bij AANBEVELING 2

Moedig culturele instellingen aan om er actief op toe te zien wanneer de auteursrechtelijke bescherming op hun erfgoedcollecties en collectiegegevens verstrijkt, en om jaarlijks onder de aandacht te brengen welke erfgoedcollecties en collectiegegevens in het publieke domein terechtkomen.

Voorbeeld 2.1

Tussen 1 en 3 januari 2017 publiceerde de Wikipedian JoJan, al dan niet in samenwerking met een of meerdere culturele instellingen, een reeks fotografische reproducties van de werken van de kunstenaar Léon Spilliaert op Wikimedia Commons.⁵⁷ Het gaat om kunstwerken die behoren tot de collectie van zowel musea als privéverzamelaars. Dat het opladen precies op dat moment gebeurde is ongetwijfeld geen toeval, omdat het werk van Léon Spilliaert vanaf 1 januari 2017 tot het publieke domein behoort. Door de fotografische reproducties onmiddellijk op te laden in Wikimedia Commons werden ze zowel herbruikbaar in diverse Wikipedia-artikelen als in andere toepassingen. Bovendien konden ze worden gekoppeld aan Wikidata-records over de kunstwerken. Spijtig genoeg werden de foto's gepubliceerd onder een CC-BY-licentie zonder verdere toelichting, waardoor meteen onduidelijkheid ontstaat over wiens naam moet worden vermeld: van de kunstenaar Léon Spilliaert, de culturele instelling of verzamelaar tot wiens collectie het werk behoort (bv. Mu.ZEE) of de Wikipedian (en fotograaf?) JoJan. Als het opladen niet is gebeurd in samenwerking met een of meerdere culturele instellingen, stelt zich de vraag of culturele instellingen zelf geen actievere rol op zich

moeten nemen bij het publiceren op Wikimedia Commons van werken die zij beheren en die tot het publieke domein behoren. Zij bezitten immers vermoedelijk zowel de beste fotografische reproducties als de juiste data over de werken.

Voorbeeld 2.2

Op 25 mei 2018 opent in het kader van PubliekDomeinMaand in Cinema Nova (Brussel) de tentoonstelling *The Death of the Authors, 1946: Xavan @ Jaluka* van Pléoter Spilliaestenberg. In dat sciencefiction-beeldverhaal remixt kunstenaar Peter Westenberg (Constant vzw) in 2017 vrijgegeven reproducties van schilderijen en tekeningen van Léon Spilliaert. De expo toont enkele panelen en de strip is beschikbaar in het Nederlands en het Frans. Het werk zal onder een Free Arts License uitgegeven worden.

Voorbeeld 2.3

Op 1 januari 2018 is de auteursrechtelijke bescherming verstreken op de kunstwerken van Gustave Van de Woestyne, die in 1947 is overleden. Bij het opladen op Wikimedia Commons van een grote reeks fotografische reproducties van schilderijen uit het Groeningemuseum die afkomstig zijn van LUKAS heeft PACKED vzw, om mogelijke claims van rechthebbenden te vermijden, de fotografische reproducties van schilderijen van Gustave Van de Woestyne enkele dagen na het verstrijken van de auteursrechtelijke bescherming gepubliceerd, nl. op 10 januari 2018.⁵⁸ De reproducties werden vrijgegeven onder een CC0-verklaring. Ook hier werden er metadata ingebed in de digitale fotografische reproducties en werden er metadata op Wikimedia Commons zelf gepubliceerd. Daarbij werd telkens gebruikgemaakt van persistente identifiers, waarmee de betrouwbaarheid van de data wordt gestaafd, en het Groeningemuseum tot wiens collectie het kunstwerk behoort zich kan profileren als autoriteit/kennisbron.

Voorbeeld 2.4

Op 1 januari 2018 is ook de auteursrechtelijke bescherming verstreken op het werk van andere kunstenaars die in 1947 zijn overleden. Dat is voor PACKED vzw de aanleiding om in 2018 in samenwerking met de musea KMSKA en Mu.ZEE fotografische reproducties op Wikimedia Commons te publiceren van werken van een groep beeldende kunstenaars. In samenwerking met het Hortamuseum en CIVA wordt een gelijkaardige actie voorbereid rond architect Victor Horta, en met de Koninklijke Bibliotheek (Brussel) rond een groep schrijvers, onder wie Felix Timmermans. Op DBNL zijn reeds acht werken van die auteur vrij online beschikbaar. PACKED vzw heeft DBNL gevraagd om de rest van zijn oeuvre

te digitaliseren en vrij online beschikbaar te stellen. Tegelijkertijd wordt onderzocht hoe zijn oeuvre vervolgens het best kan worden opgeladen in Wikisource.⁵⁹

Voorbeeld 2.5

Op 1 januari 2018 zijn er op het open mediaplatform Open Beelden ongeveer 100 video's in het publieke domein gekomen doordat de auteursrechtelijke bescherming verstreek. Hun licentie werd toen aangepast van een CC-BY-SA-licentie naar een Public Domain Mark. Het gaat om gedigitaliseerd filmmateriaal uit de collectie Polygoon Hollands Nieuws die is uitgezonden in 1947.⁶⁰ De Koninklijke Bibliotheek (Den Haag) heeft een overzicht gepubliceerd van 120 auteurs wier werk vanaf 1 januari 2018 tot het publieke domein behoort. Ook het Rijksmuseum heeft een lijst gepubliceerd van 64 kunstenaars van wie het kunstwerken in zijn collectie heeft die vanaf 1 januari 2018 tot het publieke domein behoren. Ze worden in de nabije toekomst op hoge resolutie beschikbaar gesteld op de website van het Rijksmuseum.⁶²

7.3. Bij AANBEVELING 3

Moedig culturele instellingen aan om de auteursrechtelijke status van hun erfgoedcollecties en collectiegegevens precies te documenteren, ook als die onduidelijk is. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

Voorbeeld 3.1

RightsStatements.org,⁶³ een gezamenlijk initiatief van Europeana en Digital Public Library of America (DPLA), biedt momenteel twaalf verschillende rechtenverklaringen aan die door cultureel-erfgoedinstellingen kunnen worden gebruikt om de auteursrecht- en hergebruikstatus van digitale objecten aan het publiek bekend te maken. De rechtenverklaringen zijn ontworpen voor zowel menselijke gebruikers als computergebruikers (zoals zoekmachines) en worden beschikbaar gesteld als linked data. Elke rechtenverklaring bevindt zich op een unieke URI.

Voorbeeld 3.2

Voor het krantendigitaliseringsproject Nieuws van de Groote Oorlog heeft PACKED vzw aan VIAA en de verschillende *content partners* voorgesteld om de content waarvan de auteursrechtelijke status

onduidelijk is, maar die desondanks toch wordt vrijgegeven, te publiceren samen met een heldere verklaring over de onduidelijke auteursrechtelijke status. Bij publicatie en verdere verspreiding vraagt VIAA aan de (her)gebruiker om die verklaring over te nemen. Daarnaast vraagt VIAA uit erkentelijkheid voor de geleverde (digitaliserings)inspanningen ook een vrijwillige naamsvermelding voor de aanbieder van content (bv. Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience) en voor de serviceprovider (VIAA).

Voorbeeld 3.3

Erfgoedcel Waasland digitaliseerde de afgelopen jaren verschillende jaargangen van de voormalige lokale krant Het Vrije Waasland vanaf 1944. In de jaargangen van Het Vrije Waasland is een groot deel van de artikelen, foto's en illustraties enkel met een voornaam, met initialen of helemaal niet ondertekend. Die anonieme werken zijn auteursrechtelijk beschermd tot zeventig jaar na publicatie. In andere gevallen is er auteursrecht van toepassing tot zeventig jaar na overlijden van de auteur(s). Individuele schrijvers, fotografen en illustratoren of hun erfgenamen kunnen tot zeventig jaar na het overlijden van de auteur rechten doen gelden. Erfgoedcel Waasland vermeldt dit in de gebruiksvoorwaarden van de online Erfgoedbank Waasland. Ook verzoeken ze de gebruiker van het materiaal terecht om bij het distribueren de zogenaamde derde partijen te wijzen op de onduidelijke rechtenstatus van het materiaal. Spijtig genoeg laat Erfgoedcel Waasland het na om expliciet te vermelden dat de anonieme artikels, foto's en illustraties uit de edities 1944, 1945, 1946 en 1947 sinds 1 januari 2018 behoren tot het publieke domein en om ze vrij te geven met een Public Domain Mark.

7.4. Bij AANBEVELING 4

Moedig culturele instellingen aan om, wanneer er op hun erfgoedcollecties en collectiegegevens nog een auteursrechtelijke bescherming rust én zij zelf in bezit zijn van de exploitatierechten, hun collecties en collectiegegevens vrij te geven onder een vrije licentie zoals (bij voorkeur) CC0, CC-BY of CC-BY-SA. Hoe minder restricties in de vrije licentie zijn ingebouwd, hoe groter de hergebruikmogelijkheden. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

Voorbeeld 4.1

De Zweedse musea Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet (LSH)⁶⁴ hebben samen meer dan 46.000 fotografische beelden onder een vrije licentie op Wikimedia Commons en Europeana gepubliceerd:

- een Public Domain Mark is gebruikt voor werken waarvan de auteursrechtelijke bescherming is verstreken, of voor foto's die kunstwerken afbeelden die tot het publieke domein behoren;
- een CC0-verklaring is gebruikt wanneer de musea zelf auteursrechten op de werken of afbeeldingen bezitten maar ervan afzien en geen vergoeding eisen voor gebruik ervan, bv. voor gedigitaliseerde glasnegatieven;
- een CC-BY-SA-licentie is gebruikt voor foto's die vanaf 1990 gemaakt zijn door de eigen fotografen van de musea (de naam van de fotograaf wordt daarbij vermeld).

Er waren verschillende redenen om de foto's onder een vrije licentie te publiceren. Ten eerste vond men dat de foto's aan het publiek behoorden omdat ze reeds binnen de instelling bestonden en waren bekostigd met belastinggeld. Ten tweede vond men dat de beschikbare tijd van de museummedewerkers beter geïnvesteerd kon worden in andere taken dan in de administratieve afhandeling van de verkoop van beelden waarvan de opbrengst niet opwoog tegen de corresponderende loonkosten. Een eerste groep foto's werd in juli 2013 opgeladen op Wikimedia Commons. In 2015 werd het aantal pageviews van Wikipedia-artikelen (en andere Wikimedia-sites) gemeten. Uit de meetresultaten bleek dat de beelden in iets meer dan anderhalf jaar tijd bijna vijf miljoen keer zijn bekeken.⁶⁵

Voorbeeld 4.2

De Belgische fotograaf Michiel Hendryckx geeft via Wikimedia Commons ongeveer vierhonderd van zijn eigen foto's vrij onder een CC-BY-SA-licentie.⁶⁶ Onder die foto's bevinden zich portretten van o.a. podiumkunstenaars, schrijvers, muzikanten en politici. Vrijwilligers maakten op verzoek van PACKED vzw in het kader van het Theaterfestival enkele portretten van theateracteurs en -regisseurs.⁶⁷ Die foto's werden nadien onder een CC-BY-SA-licentie gepubliceerd op Wikimedia Commons. Zowel de foto's van Michiel Hendryckx als de foto's die op verzoek van PACKED vzw door vrijwilligers werden gemaakt, worden hergebruikt in Wikipedia-artikelen. Ze duiken langs die weg door hergebruik ook op in bv. de catalogus van de Nederlandstalige openbare bibliotheek in Brussel.^{68, 69} Die catalogus maakt gebruik van de centrale catalogografie Open Vlacc,⁷⁰ die op haar beurt gebruikmaakt van VIAF. VIAF bevat koppelingen naar Wikidata, en Wikidata koppelingen naar zowel Wikipedia-artikelen als foto's op Wikimedia Commons.

Dankzij die combinatie van diverse Linked Open Data verschijnen de portretten van bv. auteurs/theatermakers Josse De Pauw⁷¹ en Guy Cassiers in de bibliotheekcatalogus. Zowel voor Josse De Pauw als voor Guy Cassiers ontbreekt vandaag een portret in de (Nederlandse) Theaterencyclopedie, terwijl hun portretten onder een vrije licentie voor hergebruik downloadbaar zijn op Wikimedia Commons. De Theaterencyclopedie zou ze daar kunnen downloaden, en vervolgens publiceren op haar website.

Voorbeeld 4.3

Op suggestie van DEN en PACKED vzw veranderde de Universiteit van Amsterdam (UvA) de voorwaarden waaronder de teksten uit de Theaterencyclopedie worden vrijgegeven.⁷³ Die teksten zijn nu beschikbaar onder een CC-BY-SA-licentie, waardoor ze kunnen hergebruikt worden in Wikipedia-artikelen. Voordien vermeldde het algemeen voorbehoud van de Theaterencyclopedie: “De inhoud van de Website is bestemd voor persoonlijk, niet-commercieel, gebruik. Voor elk ander gebruik is voorafgaande schriftelijke toestemming van de UvA, dan wel indien de UvA niet de rechthebbende is, van de rechthebbende, vereist.” Die juridische beperking had betrekking op o.a. zowel de teksten als op de foto’s. Ook de data worden momenteel vrijgegeven onder een CC-BY-SA-licentie. Om de data op een correcte manier als Linked Open Data te kunnen publiceren op Wikidata, dient dat te worden veranderd in een CC0-verklaring.

Voorbeeld 4.4

De website <http://jeugdletteratuur.org/> van de organisatie Iedereen Leest had in het verleden geen copyrightdisclaimer. Op suggestie van PACKED vzw hebben zij recent de disclaimer “de teksten onder de sectie ‘AUTEURSINFO’ vallen onder CC-BY-SA/GFDL” toegevoegd. Door het verduidelijken van de auteursrechtelijke status en vooral het toevoegen van de vrije licentie is het mogelijk om de tekstuele portretten van jeugdauteurs en illustratoren te hergebruiken in Wikipedia-artikelen. In dat kader gingen Iedereen leest en PACKED vzw een samenwerking aan met Wikimedia België. PACKED vzw publiceerde ook de feitelijke informatie over de jeugdauteurs en illustratoren uit Vlaanderen en Nederland op Wikidata. Op die manier kan iedereen zowel de data vrij gebruiken als ze verder verrijken en actueel houden.⁷⁴

Voorbeeld 4.5

De Nederlandse fotograaf Willem van de Poll leefde van 3 april 1895 tot 10 december 1970. Dat betekent dat er nog een auteursrechtelijke bescherming op zijn werk rust tot het einde van 2040. Toch staan er momenteel op Wikimedia Commons 27.156 foto’s die

Willem van de Poll heeft gemaakt.⁷⁵ Een erfgenaam droeg in 1988 zijn archief over aan het Film- en Fotoarchief van de Rijksvoorlichtingsdienst. Vandaag wordt zijn complete collectie beheerd door het Nationaal Archief (Den Haag), dat intussen ook de auteursrechten heeft verkregen. Zij hebben de foto’s onder een CC0-verklaring op Wikimedia Commons geplaatst.

Voorbeeld 4.6

De Nederlandse Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) publiceerde ongeveer 486.000 afbeeldingen op Wikimedia Commons. Die worden begin 2018 bijna tweeënhalve miljoen keer per maand geraadpleegd.⁷⁶ Onder de fotografen bevinden zich fotografen die vandaag nog actief zijn (bv. Bert van As)⁷⁷ en fotografen die overleden zijn, maar nog geen zeventig jaar (bv. Anton Bicker Caarten)⁷⁸. De toelichting bij de CC-BY-SA-licentie waaronder hun foto’s worden vrijgegeven, stipuleert dat de verplichte naamsvermelding betrekking heeft op RCE (en niet op de fotograaf)⁷⁹. Dat veronderstelt dat de fotograaf zijn exploitatierechten heeft overgedragen aan RCE.

7.5. Bij AANBEVELING 5

Moedig culturele instellingen aan om bij de creatie en verwerving van erfgoedcollecties (of collectiestukken) en de bijhorende collectiegegevens en -representaties afspraken te maken met de auteurs ervan. Moedig zowel de culturele instellingen als de auteurs aan om exploitatierechten zo ruim mogelijk binnen de culturele instelling onder te brengen, waardoor de instelling de collectiegegevens en reproducties (eventueel na een redelijke terugverdienperiode) kan publiceren onder een vrije licentie, of om een regeling te treffen met de auteur waarbij die zelf het materiaal vrijgeeft onder een vrije licentie.

Voorbeeld 5.1

Om instellingen op weg te helpen bij het vastleggen van de auteursrechtelijke status bieden ondersteunende culturele instellingen in Nederland en Vlaanderen relevante kennisdossiers aan:

- DEN: DE BASIS;⁸⁰
- PACKED vzw: TRACKS en het CEST-handboek *Rechten klaren*;⁸¹
- Samenwerkingsverband Auteursrecht & Samenleving (SA&S): themadossiers over auteursrecht en modelcontracten;⁸²
- Kunstenloket: modelcontracten.⁸³

Voorbeeld 5.2

Alle medewerkers van PACKED vzw hebben een clause in hun arbeidscontract die bepaalt dat zij alle industriële eigendomsrechten en auteursrechten op werken, prestaties, software, realisaties, tekeningen, ontwerpen en andere creaties (hierna werken), tot stand gebracht bij de uitoefening van hun functie, vanaf hun ontstaan exclusief overdragen aan PACKED vzw, hun werkgever. Daardoor kan PACKED vzw o.a. hun teksten op kennisplatformen als CEST en TRACKS publiceren onder een CC-BY-SA-licentie, zonder dat er voor iedere tekst nog een aparte regeling met de respectievelijke auteur / PACKED-medewerker moet worden getroffen.

Voorbeeld 5.3

De Nederlandse professionele fotograaf Sebastiaan ter Burg heeft voor zichzelf een businessmodel geïmplementeerd waarmee hij niet langer betaald wordt voor de foto's die hij maakt, maar voor het fotograferen. Alle foto's die hij publiceert zijn beschikbaar onder een CC-BY-licentie. Dat betekent dat iedereen de foto's gratis kan gebruiken, op voorwaarde van de vermelding van zijn naam.⁸⁴ Een culturele instelling die hem inhuurt voor een fotografieopdracht (zijn website vermeldt bv. Beeld en Geluid als klant), betaalt hem enkel tegen een uurtarief voor het maken van de foto's, en hoeft daarna geen bijkomende afspraken te maken om zijn foto's te kunnen publiceren onder een vrije licentie.⁸⁵ Hij motiveert die keuze als volgt: "For non-profit organizations, using CC licenses is a way of giving back to society. But it's also about enabling other people to share and spread your message. If you launch a campaign around something you're passionate about, then of course you want other people to spread that message for you – even in ways that aren't always directly linked to your organization."⁸⁶

Voorbeeld 5.4

Vaak eisen auteursrechtenbeheersvennootschappen exclusiviteit in hun overeenkomsten met 'auteurs'. In Nederland zijn Buma/Stemra en Creative Commons (en Kennisland) echter in 2007 begonnen met een pilot rond flexibel rechtenbeheer.⁸⁷ In 2013 werd vervolgens beslist om de pilot om te zetten in een structureel aanbod voor de leden van Buma/Stemra.⁸⁸ Dat maakt het voor de auteur mogelijk om zijn commerciële rechten in beheer te geven bij de auteursrechtenbeheersvennootschap en tegelijkertijd zelf de niet-commerciële rechten te regelen met een CreativeCommons-licentie (CC-BY-NC, CC-BY-NC-SA of CC-BY-NC-ND). De pilot heeft ook navolging gekregen in Frankrijk en Denemarken. NC-licenties, die commerciële doeleinden uitsluiten, zijn echter

licenties die niet voldoen aan de criteria van de Open Definition (www.opendefinition.org).⁸⁹

Voorbeeld 5.5

De romancier, toneelschrijver, dichter, performer en essayist Tom Lanoye publiceert op zijn website www.lanoye.be zestien theaterteksten (waaronder *Ten Oorlog!*, de aanvoerder van *In Reprise*, de nieuwe canon van het Nederlandstalige theater)⁹⁰ als pdf-bestanden met als vermelding dat de teksten vrij mogen worden gedownload en verspreid. Opvoeringen, geheel of gedeeltelijk, mogen echter pas plaatsvinden na een voorafgaande schriftelijke afspraak met SABAM. Begin 2018 begon PACKED vzw, in overleg met Tom Lanoye, te onderzoeken of het mogelijk is om de teksten te publiceren op Wikisource. Dat zou het mogelijk maken om in samenwerking met studenten, wetenschappers en andere Lanoye-kenners een sociale editie met annotaties te maken van zijn theaterteksten (die vaak zelf bewerkingen van klassieke teksten zijn). Momenteel hebben we daarover nog geen uitsluitel. In eerste instantie werd het gebruik van een CC-BY-SA-licentie onderzocht, en het gebruik daarvan bleek onmogelijk voor Tom Lanoye omdat hij dan zijn controle over (en inkomsten van) de opvoeringen zou moeten opgeven. Maar op Wikisource kunnen alleen teksten worden gepubliceerd die tot het publieke domein behoren of zijn vrijgegeven onder een GDFL-licentie (de GNU-licentie voor vrije documentatie).⁹¹ De teksten van Tom Lanoye behoren niet tot het publieke domein omdat er een auteursrechtelijke bescherming op zijn werk rust, en hij die ook wil behouden om de controle te behouden over de opvoeringen. Maar dan rest nog de GDFL-licentie. Dat is een copyleft-licentie, wat betekent dat alle afgeleide werken beschikbaar moeten worden gemaakt onder een zelfde of gelijkaardige licentie. De GDFL-licentie doet echter, en in tegenstelling tot de CC-BY-SA-licentie, geen enkele uitspraak over de mogelijkheid tot opvoering. PACKED vzw zal juridisch advies inwinnen om zekerheid te krijgen of het opvoeringsrecht al dan niet buiten de GDFL-licentie valt. Als het erbuiten valt, blijft mogelijk alsnog de kans bestaan om de teksten onder een open licentie op Wikisource te publiceren en tegelijkertijd als theaterauteur de controle te houden over de opvoeringen.

7.6. Bij AANBEVELING 6

Neem het al dan niet voeren van een actief opendatabeleid op als een aandachtspunt bij de toekenning van subsidies en andere financiële ondersteuning aan culturele instellingen. Erken niet enkel het culturele en sociale belang van het bereik van fysieke bezoekers, maar ook dat van zowel het bereiken van online bezoekers als van het (her)gebruiken van de data en content in en via externe kanalen (zoals Wikipedia, Europeana of televisie-uitzendingen). Zorg als overheid voor een financieringskader dat culturele instellingen in staat stelt om een businessmodel te hanteren dat de brede toegang tot culturele content en data niet verstoort.

Voorbeeld 6.1

LUKAS is een online platform dat in samenwerking met musea en collectiebeherende instanties in Vlaanderen hoogkwalitatieve digitale reproducties van kunstwerken aanmaakt, beheert, verspreidt en verkoopt voor de meest diverse toepassingen. De organisatie ontvangt daarvoor op basis van het cultureelerfgoeddecreet subsidies van de Vlaamse overheid, die tegelijkertijd actief een opendatabeleid wil voeren, – ook in de cultuursector.⁹² LUKAS richt zich op het belangrijkste kunsterfgoed in Vlaanderen, op zowel oude als hedendaagse kunstwerken en op topstukken uit zowel publieke als private collecties.⁹³ Veel van het door LUKAS gedigitaliseerde kunsterfgoed maakt deel uit van het publieke domein. Doordat het businessmodel van LUKAS gedeeltelijk geënt is op de verkoop van digitale reproducties, is het niet vanzelfsprekend dat de digitale reproducties kunnen worden vrijgegeven onder een CC0-verklaring of een CC-BY- of CC-BY-SA-licentie. Ze kunnen wel via de website van LUKAS worden opgevraagd voor educatieve doeleinden. Ook zijn er recent ongeveer 840 reproducties van LUKAS van kunstwerken van het Groeningemuseum uit het publieke domein in lage resolutie opgeladen in Wikimedia Commons met een CC0-verklaring. Het gevolg is dat Wikipedians van de kunstwerken die tot het publieke domein behoren zelf eigen foto's en scans van een hogere resolutie (maar mindere beeldkwaliteit) opladen. Daardoor dreigen LUKAS en zijn partners, net als het Rijksmuseum in het verleden, de controle over de collectie(s) te verliezen. Mochten LUKAS en zijn partners in de toekomst willen kiezen voor een echt opendatabeleid dat in het verlengde ligt van de ambities van de Vlaamse overheid, dan komt daardoor het huidige businessmodel in de verdrukking. Daarmee dient dan rekening te worden gehouden in de nieuwe beheersovereenkomst die LUKAS en de Vlaamse overheid sluiten.

Voorbeeld 6.2

Via het beschikbaar stellen van open data kan mogelijk nieuw publiek worden bereikt door cultureel en erfgoedinstellingen. Als eerste museum ter wereld is het Rijksmuseum begonnen met het vrijgeven van 200.000 digitale objecten uit zijn collectie. Onder de noemer Rijksstudio toont het museum kunstobjecten die normaal in het depot zouden blijven. In het fysieke museum worden 8.000 objecten getoond uit het totaal van meer dan één miljoen objecten. Van 200.000 objecten zijn nu digitale afbeeldingen beschikbaar in hoge resolutie. De afbeeldingen kunnen worden gedownload en voor ontwikkelaars is er een *application programming interface* (API). Via Rijksstudio kun je een eigen tentoonstelling samenstellen of kun je een fotoboek samenstellen met de mooiste schilderijen uit het Rijksmuseum. De Rijksstudio blijkt een succes gezien het behaalde bereik. Een jaar na de introductie waren er al 150.000 accounts aangemaakt, 250.000 persoonlijke verzamelingen aangelegd en werd er meer dan 800.000 keer een reproductie van een kunstobject gedownload. Die innovatieve toepassing kreeg ook online de nodige media-aandacht.⁹⁴

7.7. Bij AANBEVELING 7

Onderzoek welke structurele maatregelen er mogelijk en wenselijk zijn om het *copyright hole* in het aanbod van open data, en vooral open content, te verkleinen.

Voorbeeld 7.1

In februari 2016 heeft de Koninklijke Bibliotheek (Den Haag) een overeenkomst gesloten met de Nederlandse collectieve beheersorganisatie (cbo) Pictoright voor de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL). Daarmee zijn de auteursrechten van de makers van afbeeldingen collectief geregeld. De overeenkomst heeft betrekking op zowel Vlaams als Nederlands materiaal. In mei 2017 heeft de KB ook een overeenkomst gesloten met de cbo Stichting Lira. Daarmee zijn de auteursrechten van Nederlandse schrijvers van in Nederland uitgegeven werken collectief geregeld. Dankzij de overeenkomst is individuele rechtenklaring voor die auteurs niet langer nodig. De overeenkomst met Stichting Lira is slechts beperkt van toepassing op Vlaamse auteurs. De Koninklijke Bibliotheek, de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de Taalunie (samenwerkingspartners in de DBNL) spannen zich in om ook de rechten van Vlaamse auteurs collectief te regelen.⁹⁵ Door de overeenkomsten met Pictoright en

Stichting Lira is enkel de publicatie op de eigen website geregeld. Uitzonderingen in het auteursrecht laten wel toe om een print of kopie maken die bestemd is voor eigen oefening, studie of privégebruik. Maar voor elke andere vorm van verspreiding of herpublicatie, zowel niet-commercieel als commercieel, op papier of digitaal, is voorafgaand toestemming nodig van de rechthebbenden. Dat betekent dat het materiaal uit de DBNL waarop nog auteursrechten rusten niet kan worden opgeladen op open platformen zoals Wikibooks of Wikisource. Op Wikibooks moet het materiaal immers beschikbaar zijn onder een CC-BY-SA/GFDL-licentie, op Wikisource onder een Public Domain Mark of een GFDL-licentie. Voorlopig zijn er in Nederland en Vlaanderen geen voorbeelden bekend waarbij met een dergelijke collectieve regeling de rechten zodanig worden geklaard dat het materiaal mag worden vrijgegeven onder een open licentie.

Voorbeeld 7.2

In Nederland wordt al meerdere jaren door diverse partijen overlegd over de mogelijkheid tot *extended collective licensing*. In 2015 leek er een doorbraak te komen toen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aankondigde dat in 2016 de uitwerking van een wettelijke regeling voor extended collective licensing ter hand zou worden genomen.⁹⁶ In april 2018 is die wettelijke regeling er nog niet.

Voorbeeld 7.3

EYE Filmmuseum stelde voor Apps for Amsterdam enkel metadata over hun collectie Nederlandse films beschikbaar. Die data werden door niemand gebruikt. Bij een volgende gelegenheid zal EYE Filmmuseum alleen data aanleveren als ze ook beeldmateriaal beschikbaar kunnen stellen. Het Rijksmuseum heeft daarentegen doelbewust kunstwerken geselecteerd waarvan de auteursrechtelijke bescherming is verstreken en waarvan ze beeldmateriaal hebben. Ze deden dat vanuit de veronderstelling dat appbouwers altijd beeldmateriaal willen gebruiken.⁹⁷

7.8. Bij AANBEVELING 8

[Geef de opdracht om de impact van de Algemene Verordening Gegevensbescherming te onderzoeken voor het openstellen en verbinden van erfgoedcollecties en collectiegegevens, en hoe culturele instellingen binnen dat nieuwe wettelijke kader het best kunnen omgaan met persoonsgegevens.](#)

Voorbeeld 8.1

Kennisland deed een verkennend onderzoek in opdracht van het Netwerk Oorlogsbronnen naar de juridische (on)mogelijkheden voor het verwerken en publiceren van persoonsgegevens uit de oorlogstijd.⁹⁸

7.9. Bij AANBEVELING 9

[Moedig publiek gefinancierde culturele instellingen en via fondsen gefinancierde projecten aan om hun data zo goed mogelijk te publiceren volgens het richtinggevend kader van de vijfsterrenschaal voor Linked Open Data. Het uniek en persistent identificeren van culturele objecten, concepten, actoren, geografische locaties en gebeurtenissen is daarin een noodzakelijke stap. Moedig hen ook aan om daarbij zoveel mogelijk gebruik te maken van linkedatabronnen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.](#)

Voorbeeld 9.1

Het Nederlandse Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) publiceerde in september 2015 het projectplan Projectplan Persistent Identifiers.⁹⁹ NDE startte het project omdat persistente identificatie bij de overgrote meerderheid van de erfgoedinstellingen nog niet is geïmplementeerd. Alleen enkele grotere instellingen zoals DANS, het Rijksmuseum, de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief gebruikten op dat moment de oplossing van persistent identifiers (PID's). Het doel van het project is te bereiken dat de instellingen die samenwerken in het Netwerk Digitaal Erfgoed hun digitale objecten en hun metadatarecords voorzien van permanente links, zodat het erfgoed beter zichtbaar, beter te verbinden en beter te hergebruiken is. Tussen 2015 en 2017 heeft NDE gewerkt aan de bewustwording bij instellingen van de noodzaak van het gebruiken van PID's en kennisontwikkeling over het onderwerp. Ook hebben ze in samenwerking met leveranciers van collectieregistratiesystemen gezorgd voor het implementeren van een PID-module bij vier van de vijf leveranciers. In 2018 richt NDE zich op verdere bewustwording en kennisontwikkeling, de implementatie van een PID-module bij de vijfde softwareleverancier in Nederland en het daadwerkelijke gebruik van PID's door erfgoedinstellingen.¹⁰⁰

Voorbeeld 9.2

In 2014 voerde PACKED vzw een project uit dat onderzocht of persistente URI's het beheer en de

uitwisseling van informatie over ongeveer 32.000 kunstwerken in tien verschillende databanken eenvoudiger maakt.¹⁰¹ De resultaten toonden aan hoe het gebruik van persistente URI's het beheer van collectiedata stroomlijnt, de uitwisseling van collectiedata efficiënter maakt en de dynamische verwerking van collectiedata in andere websites of mobiele toepassingen makkelijker maakt. Voor het uniek en persistent identificeren van concepten en actoren werd zoveel mogelijk gebruikgemaakt van (inter)nationale, overkoepelende terminologiebronnen (bv. VIAF, RKDartists& en ODIS), en Wikidata. Daarna heeft PACKED vzw nog enkele vervolprojecten uitgerold. In 2018 ligt de klemtoon onder meer op het herzien van de Resolver-tool die toegepast dient te worden om de toegekende persistente URI's te kunnen activeren, gebruiken en beheren. Die verbetering is een van de voorwaarden om de ervaringen en oplossingen uit het project te kunnen uitrollen naar een grotere groep culturele instellingen.

Voorbeeld 9.3

Het werkpakket Bruikbaarheid van NDE werkt aan de uitbouw van een termennetwerk dat het gebruik van interne termenlijsten of vocabulaires in instellingen moet vervangen, zodat bijvoorbeeld meertalig zoeken in de collectie mogelijk wordt. Om beter zicht te krijgen op de beschikbare bronnen voor het termennetwerk, is op initiatief van NDE een verkennende inventarisatie uitgevoerd en een advies ingewonnen over het verbinden van gecontroleerde vocabulaires tot een duurzame en bruikbare verbindingslaag in de vorm van een *knowledge graph* voor erfgoedinformatie.¹⁰² In 2016 publiceerde NDE de positionpaper 'Naar een gedistribueerd netwerk van erfgoedinformatie'.¹⁰³

Voorbeeld 9.4

Het Nationaal Archief en de Koninklijke Bibliotheek werken planmatig aan de publicatie van hun open data als Linked Open Data.

Voorbeeld 9.5

In Friesland werken Tresoar en de Bibliotheekservice Fryslân in het kader van het vijfjarig digitaliseringsproject aan de publicatie van gedigitaliseerde collecties als Linked Open Data. Daarvoor werd ook een lab ingericht waar erfgoedinstellingen geholpen worden met het omzetten van hun data naar Linked Open Data.

Voorbeeld 9.6

Instellingen zoals de Koninklijke Bibliotheek, Beeld en Geluid, het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) werken aan het onderhouden

en beschikbaar stellen van (inter)nationale terminologiebronnen. Termen uit deze terminologiebronnen worden op internet met een identifier (URI) aangeboden. Door vastlegging van die URI in het eigen collectieregistratiesysteem kunnen de objecten van erfgoedinstellingen worden gekoppeld aan een gedistribueerd begrippenapparaat (het Termennetwerk). Termen uit het Termennetwerk kunnen worden gekoppeld aan bronnenbanken als Wikipedia. Het RKD beheert bovendien een uitgebreid overzicht van kunstenaars, met een unieke identifier per kunstenaar (RKDartists&). Met steun van het Netwerk Digitaal Erfgoed is in Zuiderzeecollectie.nl een koppeling aan Wikipedia-artikelen en aan RKDartists& ingericht. Op die manier is een directe toepassing van linked data op een gestandaardiseerde manier beschikbaar.¹⁰⁴

7.10. Bij AANBEVELING 10

Moedig culturele instellingen die zelf terminologiebronnen onderhouden aan om die met een minimum aan juridische, technische en praktische beperkingen als Linked Open Data ter beschikking te stellen aan de samenleving, en om hun termen met behulp van unieke en persistente identificatie te verbinden met andere terminologiebronnen, Wikidata en DBpedia. Moedig samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen aan op het vlak van de uitbouw en het onderhoud van terminologiebronnen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

Voorbeeld 10.1

Veel cultureel-erfgoedinstellingen in Nederland en Vlaanderen gebruiken de AAT-Ned als thesaurus. De AAT-Ned is de Nederlandse versie van de Art & Architecture Thesaurus van Getty.¹⁰⁵ Tot enkele jaren geleden leidde die Nederlandse versie een gescheiden bestaan van de oorspronkelijke Engelse versie. Sinds 2014 zijn zowel de Nederlandse als de Engelse versie beschikbaar als Linked Open Data, en zijn ze met elkaar gekoppeld. Dat maakt een meertalig gebruik van de Art & Architecture Thesaurus mogelijk, wat niet kon zolang ze nog niet als Linked Open Data waren gepubliceerd. Door gebruik van AAT zijn niet alleen de collectiegegevens van AAT-gebruikende instellingen in Vlaanderen en Nederland doorzoekbaar m.b.v. dezelfde terminologie, maar ook die van AAT-gebruikende instellingen in anderstalige landen. Bovendien zijn de collectiegegevens van AAT-

gebruikende instellingen in Vlaanderen en Nederland ook doorzoekbaar voor gebruikers die niet Nederlandstalig zijn.

Voorbeeld 10.2

MoMu (Modemuseum Antwerpen) realiseerde in samenwerking met elf andere musea (o.a. de instellingen betrokken bij het Nederlandse portaal Modemuze.nl) een visuele thesaurus voor mode en kostuums.¹⁰⁶ Die thesaurus is als Linked Open Data zowel beschikbaar in het Nederlands als in het Engels. De data kunnen via een SPARQL-endpoint worden aangesproken in zowel HTML, XML als JSON. De 555 afbeeldingen uit de visuele thesaurus voor mode en kostuums werden door MoMu onder een CC0-verklaring opgeladen in Wikimedia Commons.¹⁰⁷

Voorbeeld 10.3

Het Karrenmuseum inventariseerde de afgelopen jaren drie types van historische voertuigen: landbouwvoertuigen, handelsvoertuigen en rijtuigen.¹⁰⁸ Op basis van die inventarissen werd voor elk type voertuig een typologie gemaakt. Die typologie is niet enkel waardevol voor het Karrenmuseum, maar ook voor andere geïnteresseerden in dergelijke voertuigen. Door gebrek aan kennis en middelen kan het Karrenmuseum zijn typologieën enkel downloadbaar maken als een xls-bestand. Om ze daarnaast ook als Linked Open Data beschikbaar te maken, werkt PACKED vzw momenteel aan de publicatie ervan in Wikidata.¹⁰⁹ De typologie voor rijtuigen is ondertussen als Linked Open Data gepubliceerd.¹¹⁰

Voorbeeld 10.4

Het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD) publiceert RKDartist& als linked data.

Voorbeeld 10.5

Het Visserijmuseum vervangt de eigen lokale thesaurus in Adlib door koppeling vanuit Adlib naar AAT-Ned.

Voorbeeld 10.6

De Groninger Archieven ontsluiten hun webarchief met behulp van de Gemeenschappelijke Thesaurus Audiovisuele Archieven (GTAA) door koppeling vanuit het lokale collectieregistratiesysteem naar de GTAA die door Beeld en Geluid wordt onderhouden. Er zijn technische en organisatorische afspraken gemaakt over het aanvullen van de thesaurus vanuit het lokale registratiesysteem.

7.11. Bij AANBEVELING 11

Moedig culturele instellingen aan om het duurzaam beheer van open data zoveel mogelijk in samenwerking te realiseren, en om gemeenschappelijke voorzieningen te gebruiken voor duurzame toegang. Geef de meest gepaste partijen het mandaat en de middelen om een overkoepelende aanpak uit te werken, voorzieningen te ontwikkelen voor het beschikbaar maken en verbinden van open data, en die duurzaam aan te bieden. Stimuleer de vorming van netwerken die een referentiearchitectuur hanteren.

Voorbeeld 11.1

In Nederland zijn er verschillende referentiearchitecturen in gebruik, waaronder de NORA voor de Rijksoverheid, de GEMMA voor gemeenten en de ARA en MARA voor de archieven. De DERA (Digitale Erfgoed Referentie Architectuur), ontwikkeld door de partners van het Netwerk Digitaal Erfgoed, geeft een kader voor de ontwikkeling van een domeinoverstijgende ICT-infrastructuur binnen de erfgoedsector. In mei 2018 wordt een nieuwe versie met DERA-uitgangspunten beschikbaar. De DERA-architectuurprincipes zorgen voor een betere verbinding tussen aanbieders en gebruikers van digitaal erfgoed, door standaardisatie van technische en semantische koppelingen tussen collecties.¹¹¹ Ook de visienota *Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk* beoogt de ontwikkeling van een referentiearchitectuur voor de cultuursector in Vlaanderen. De ambitie is om de gemeenschappelijke referentiearchitectuur enerzijds zoveel mogelijk te laten aansluiten op de bestaande initiatieven, zoals onder andere de Vlaamse enterprisearchitectuur, en die anderzijds af te stemmen met de DERA.¹¹²

Voorbeeld 11.2

In de stad Antwerpen is er een brede waaier van stedelijke musea en erfgoedinstellingen. Die instellingen hebben eigen collectiebeheersystemen en eigen websites. In de meeste gevallen worden hun collecties en collectiegegevens echter niet op een individuele, maar op een overkoepelende manier vrijgegeven als open data. De culturele instellingen van de stad Antwerpen (bv. het Museum Plantin-Moretus) publiceren hun open data op <http://opendata.antwerpen.be/>. De digitale collecties van de Antwerpse stedelijke musea en erfgoedinstellingen zijn toegankelijk via DAMS Antwerpen.¹¹³ De bijhorende metadata kunnen via een API¹¹⁴ in RDF/XML, JSON of Turtle worden aangesproken. De mediabestanden worden

vrijgegeven m.b.v. de modellicentie voor gratis hergebruik van de Vlaamse overheid.¹¹⁵ De vijf musea die aangesloten zijn bij de Vlaamse Kunstcollectie geven hun collectiegegevens niet vrij als open data via hun eigen platformen, maar via de overkoepelende VKC Arthub.¹¹⁶ Hun collectiebeheersystemen maken het op dit moment niet mogelijk om individueel de data aanspreekbaar te maken als (linked) open data. Met de hulp van PACKED vzw, Wikimedia Nederland en Wikimedia België publiceerden zij ook een grote set collectiegegevens als linked open data op Wikidata.¹¹⁷

Voorbeeld 11.3

In Amsterdam is in 2012 AdamNet van start gegaan als een netwerk van ruim dertig bibliotheken. Het doel is samenwerken en het beschikbaar stellen van informatie over collecties en activiteiten. Inmiddels zijn achttien van de vijfendertig catalogi opgenomen in de Groepscatalogus van AdamNet binnen WorldCat, zodat de bezoeker met een zoekopdracht tegelijkertijd die achttien catalogi kan raadplegen. De gemeenschappelijke collectie van de AdamNet-bibliotheken omvat daarmee miljoenen boeken, duizenden tijdschriften en diverse multimedia.¹¹⁸ Met 'Verhaal van Amsterdam' wil men met behulp van Linked Open Data de informatie over de stad Amsterdam (beeld- en geluidsarchieven, schilderijen, foto's van plekken en gebeurtenissen) koppelen en ontsluiten, zodat bv. wetenschappers, studenten en de creatieve industrie daarvan gebruik kunnen maken. Men begint daarbij met het ontsluiten van digitaal erfgoed over de Amsterdamse metro.¹¹⁹

Voorbeeld 11.4

De informatie over producties, personen (acteurs, regisseurs, producenten e.a.), instellingen (gezelschappen en presentatieplekken) en premières en speeldata uit de podiumkunstdatabank van het Kunstenpunt worden momenteel stapsgewijs als Linked Open Data gepubliceerd in Wikidata. Met de hulp van PACKED vzw en Wikimedia België werden in 2017 2.055 records over presentatieplekken (speellocaties) opgeladen in Wikidata.

Voorbeeld 11.5

Erfgoed Brabant steunt heemkundekringen bij de verrijking en onderlinge verbinding van hun digitale collecties door het gebruik van gemeenschappelijke terminologiebronnen te stimuleren en door andere faciliteiten aan te bieden waarmee zij hun digitale collecties vanuit de bron kunnen publiceren.

Voorbeeld 11.6

Een voorbeeld van drieëntwintig kleine(re) culturele instellingen is het Netwerk Zuiderzeecollecties. Het

netwerk wisselt kennis uit, stimuleert het bruikleenverkeer, werkt aan rondreizende tentoonstellingen en richt een gezamenlijke digitale collectiepresentatie in. Daarbij gelden de principes en uitgangspunten van de Nationale Strategie en de DERA. Alle betrokken culturele instellingen baseren hun eigen informatiebeleid op het drielagenmodel waarin data, hun verbinding en verrijking en de presentatie ervan onderscheiden worden. Het 'meeliften' op die principes en de referentiearchitectuur DERA bespaart kosten, voorkomt dat het wiel opnieuw moet worden uitgevonden en opent 'informatiedeuren' die anders gesloten zouden blijven. Denk daarbij aan het nationale archief van kranten en tijdschriften dat de Koninklijke Bibliotheek via Delpher aanbiedt.

Voorbeeld 11.7

Het voormalige Theater Instituut Nederland verzamelde informatie over een belangrijk deel van het podiumkunstenaanbod in Nederland. Via de Theaterencyclopedie biedt de Universiteit van Amsterdam/Bijzondere Collecties toegang tot materialen uit deze collectie én wordt gewerkt aan een Mediawiki met informatie over de (levende) geschiedenis en actoren (makers, podia, gezelschappen, etc.) in het veld. Mede door activiteiten van o.a. DEN en PACKED vzw in het kader van de derde opdracht van de Commissie Digitaal Erfgoed van de Taalunie, leeft de ambitie bij de Universiteit van Amsterdam/Bijzondere Collecties en Werkgroep NIT om de banden met Wikipedia Nederland aan te halen om verdere mogelijkheden tot samenwerking en het uitwisselen van open data te kunnen benutten.

7.12. Bij AANBEVELING 12

Moedig culturele instellingen aan om hun jaarlijkse verplichte rapportering over hun activiteiten (bv. tentoonstellingen, concerten, opvoeringen enzovoort) beschikbaar te maken als ruwe data onder een CC0-verklaring. Leer als overheid ook zelf aan de slag te gaan met dergelijke ruwe data. Moedig culturele instellingen aanvullend aan om als onderdeel van hun rapporteringsverplichtingen relevante fotografische en audiovisuele registraties als documentatie over hun voorbije activiteiten onder een vrije licentie ter beschikking te stellen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

Voorbeeld 12.1

In Groot-Brittannië ontwikkelde The Audience Agency het platform The Audience Finder.¹²⁰ Dat is een bigdataproyect dat met behulp van o.a. de uitwisseling en koppeling van data in de vorm van een gratis tool culturele instellingen in Engeland en Wales in staat stelt om hun publiek en bezoekers beter te begrijpen en te vergelijken en die inzichten toe te passen. Die inzichten worden gevoed door het box-office-platform voor gegevensuitwisseling dat voor de instellingen beschikbaar is in hun online Audience Finder-dashboard, en ze kunnen worden aangevuld met informatie die voortkomt uit eigen publieksonderzoek. De culturele instellingen krijgen zo niet alleen een beter beeld van hun publiek en diegenen die hen niet bezoeken, maar ook van hoe ze zich qua publieksbereik situeren in de lokale, regionale en nationale context.

Voorbeeld 12.2

In Nederland voeren de podiumkunstinstanties de culturele basisinfrastructuur en gezelschappen die een meerjarige subsidie ontvangen van het Fonds Podiumkunsten jaarlijks (met het oog op de subsidieverantwoording) al hun speelbeurten in in een database van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Fonds Podiumkunsten. De overheid is hier zelf een vragende/verzamelende partij. Informatie die langs die weg wordt verzameld zou ook als open data beschikbaar kunnen worden gesteld, en als basis kunnen dienen voor registers waarin alle gesubsidieerde instellingen zijn terug te vinden en alle relevante speellocaties. Die data zijn dan in principe nog beter bruikbaar voor (statistisch) onderzoek door derden of voor hergebruik. Daarnaast zou langs die weg ook aansluiting gevonden kunnen worden met de rijke dataverzameling van instellingen zoals CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) en SCP (Sociaal Cultureel Planbureau).

Voorbeeld 12.3

De Vlaamse overheid gebruikt sinds enkele jaren de online applicatie KIOSK voor rapportering in de Kunstensector. Ook bepaalde data die met die applicatie worden verzameld, zouden kunnen worden vrijgegeven als open data.

7.13. Bij AANBEVELING 13

Moedig instellingen die een specifieke taak hebben op het vlak van gegevensverzameling over een deelsector aan om de door hen verzamelde data in de vorm van ruwe data onder een CC0-verklaring ter beschikking te stellen. Indien de overheid culturele instellingen subsidieert om gegevens te verzamelen over het culturele aanbod, moedig hen dan aan om de door hen verzamelde data in de vorm van ruwe data onder een CC0-verklaring ter beschikking te stellen. Vanzelfsprekend dient daarbij rekening te worden gehouden met de bescherming van persoonsgegevens.

Voorbeeld 13.1

In Vlaanderen wordt de ontwikkeling van de cultureel-erfgoedsector gemonitord m.b.v. het Cijferboek cultureel erfgoed. Het Departement CJM en FARO verzamelen daarin basisgegevens over de werking van de erkende archieven, erfgoedbibliotheken, musea, de landelijk gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties en de cultureel-erfgoedcellen. Informatie die in het Cijferboek wordt verzameld zou kunnen worden vrijgegeven als open data. FARO heeft plannen om dat in 2018 te realiseren.

Voorbeeld 13.2

De erfgoedkaart van FARO geeft een overzicht van cultureel-erfgoedorganisaties in Vlaanderen en Brussel. De organisatie heeft daarvoor informatie verzameld over zowel erkende als niet-erkende erfgoedorganisaties. Het deel van de verzamelde gegevens dat niet onder de privacywetgeving valt, zou kunnen worden vrijgegeven als open data. FARO heeft plannen om dat in 2018 te realiseren.

Voorbeeld 13.3

In Nederland publiceert de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) de Erfgoedmonitor. Die presenteert onderbouwde feiten en cijfers over het erfgoed in Nederland. RCE geeft zo inzicht in de ontwikkeling en staat van het erfgoed in Nederland. Een vaste set van indicatoren op het gebied van archeologie, gebouwde monumenten, historisch landschap en musea en collecties wordt periodiek gemeten. Hiermee worden trends en ontwikkelingen in de tijd zichtbaar gemaakt. Ook aan immaterieel en mobiel erfgoed wordt aandacht besteed.¹²¹ Op de website <https://erfgoedmonitor.nl/> wordt echter niet vermeld of de ruwe data en de verwerkingen ervan beschikbaar worden gesteld als open data, en op welke manier.

Voorbeeld 13.4

Het Kunstenpunt verzamelt gegevens die artistieke activiteiten van kunstenaars uit Vlaanderen en Brussel beschrijven. Voor muziek kijken ze naar releases en buitenlandse concerten, voor beeldende kunst naar solo-/groepstentoonstellingen, residenties, kunst in opdracht en kunstbeurzen, en voor podiumkunsten naar Belgische premières en buitenlandse opvoeringen van producties waaraan Vlaamse gesubsidieerde podiumorganisaties meewerken.¹²² Voor podiumkunsten resulteert dat in een uitgebreide dataset met informatie over podiumkunsten-producties, personen (acteurs, regisseurs, producenten e.a.), organisaties (gezelschappen en presentatieplekken) en premières en speeldata. Die informatie is quasi volledig vanaf 1993, maar gaat ook verder terug in de tijd. Kunstenpunt stelt die data vrij ter beschikking. Ze worden sinds 2017 door PACKED vzw en Wikimedia België opgeladen in Wikidata.

7.14. Bij AANBEVELING 14

Moedig culturele instellingen aan om zowel de kwaliteit als de impact van hun (open) data binnen hun informatiebeleid te meten. Indien de culturele instellingen niet over de nodige meetinstrumenten beschikken, ondersteun hen dan daarin zodat ze dat wel kunnen. Stel, indien nodig, zelf instrumenten ter beschikking waarmee ze de kwaliteit en impact van hun (open) data kunnen meten.

Voorbeeld 14.1

Het Rijksmuseum is een voorbeeld van een culturele instelling die de impact van haar opendatabeleid analyseert. De instelling monitort bv. het aantal pageviews van de Wikipedia-artikelen waarin fotografische reproducties van het Rijksmuseum worden gebruikt,¹²³ de evolutie van de inkomsten na het vrijgeven van de fotografische reproducties, de merkbekendheid enzovoort.¹²⁴

Voorbeeld 14.2

In Nederland is in 2014 Open Cultuur Data onder de naam GLAMetrics een verkennend onderzoek gestart naar de (on)mogelijkheden om de impact van open cultuurdata te meten. Het onderzoek richtte zich vooral op het hergebruik en bereik van Nederlands digitaal erfgoed binnen de Wikimediaprojecten.¹²⁵

Voorbeeld 14.3

In de zomer van 2017 deden 1.000 Europese instellingen mee aan Core Survey 4 van het onderzoek ENUMERATE. Het belangrijkste doel van ENUMERATE is de realisatie van een raamwerk voor en betrouwbare statistieken over erfgoeddigitalisering, digitale duurzaamheid, kosten en de online toegankelijkheid van cultureel erfgoed in Europa. In ENUMERATE wordt samengewerkt met een Europees netwerk van landelijke coördinatoren, waaronder FARO in België. Data van ENUMERATE en andere onderzoeken worden via een open-access-dataplatform gedeeld en dienen als kennisbron voor beleid en uitvoering. Na de projectfase (2011-2013) zijn de activiteiten rond ENUMERATE onder coördinatie van DEN onderdeel van Europeana DSI geworden.¹²⁶ In samenwerking met Europeana en de nationale coördinatoren wordt gewerkt aan een uitbreiding van het raamwerk met data over de kwaliteit van digitalisering. Op basis van de laatste Core Survey kwamen diverse publicaties tot stand, waaronder een Europese rapportage en 'ENUMERATE / De Digitale Feiten 2016-2017', waarin wordt ingezoomd op de situatie in Nederland en die vergeleken wordt met die in de rest van Europa.¹²⁷

Voorbeeld 14.4

Europeana heeft in oktober 2017 het Impact Playbook opgeleverd. Dat playbook biedt een kader om als culturele erfgoedinstelling een *impact assessment* te ontwerpen. Het Playbook helpt je op weg om na te denken over vragen als 'Hoe stel je vast wat voor impact jouw organisatie kan hebben?', 'Wat kun je bijdragen aan elk van je stakeholders?' en 'Als je als instelling services of toepassingen op basis van je data ontwikkelt, hoe meet je dan de impact daarvan, of hoe kun je dat anders inzichtelijk maken?' Het Playbook is inmiddels meer dan 1.500 keer gedownload. In samenwerking met de Impact Taskforce en de Impact-community rond Europeana wordt verder gewerkt aan deze methodiek. In een volgende editie van het Playbook komen vragen aan bod als 'Hoe vertel je je verhaal?' en 'Hoe kun je als organisatie van impact assessments leren zodat je het in de toekomst beter zult doen en nog meer impact kunt hebben?'¹²⁸

7.15. Bij AANBEVELING 15

Ondersteun pilotprojecten van culturele instellingen waarmee op grote schaal erfgoedcollecties en collectiegegevens worden vrijgegeven onder een vrije licentie, en die het hergebruik van erfgoedcollecties en collectiegegevens illustreren. Moedig culturele instellingen aan om de daarbij opgedane kennis en ervaring te delen.

Voorbeeld 15.1

Het Nederlandse platform Open Beelden werd in 2009 in het kader van het project Beelden voor de Toekomst door Beeld en Geluid opgezet in samenwerking met Kennisland.¹²⁹ Alhoewel het project ondertussen al enkele jaren is afgelopen, staat het platform nog steeds online en wordt het verder uitgebreid.

Voorbeeld 15.2

In het kader van de opdracht m.b.t. open data van de Commissie Digitaal Erfgoed gaf de Taalunie DEN en PACKED vzw de opdracht om een pilootproject te realiseren m.b.t. podiumkunsten, open data en het gebruik van de Wikimedia-platformen. Dat project heeft geresulteerd in o.a. een aanpassing van de gebruiksvoorwaarden van de Theaterencyclopedie, de donatie van data van zowel de Theaterencyclopedie als het Kunstenpunt en een beter inzicht in de werking van de Wikimedia-platformen bij de kenniscentra DEN en PACKED vzw.

Voorbeeld 15.3

PACKED vzw en het internationaal kunstencentrum deSingel werken samen aan een traject waarbij deSingel in eerste instantie open content, in de vorm van Wikipedia-artikelen over kunstenaars, binnenhaalt in de eigen website. In een aankondigingspagina op de website van deSingel voor een concert waarin bv. een compositie van Ludwig van Beethoven wordt gespeeld, komt de bezoeker na het doorklikken op de naam van de componist op een webpagina met o.a. biografische informatie over hem. In plaats van die biografische informatie zelf te schrijven haalt deSingel ze via een koppeling met Wikidata uit Wikipedia. Langs die weg komen ook de illustraties (uit Wikimedia Commons) mee. Die manier van werken biedt hun een aantal voordelen. Ten eerste is het voor hen onbegonnen werk om voor alle kunstenaars zelf biografische teksten te schrijven en up-to-date te houden, terwijl over vele kunstenaars reeds goede (actuele) biografische informatie onder een vrije licentie beschikbaar is in Wikipedia. Ten tweede bestaan die Wikipedia-artikelen vaak in meerdere talen, en dat biedt deSingel de mogelijkheid om zelf

geen vertalingen van biografische informatie meer te hoeven maken voor de drie taalversies (Nederlands, Frans en Engels) van hun website. In tweede instantie zal er onderzocht worden hoe deSingel met zijn eigen data en content kan bijdragen aan de Wikimedia-platformen, bv. door bestaande Wikipedia-artikelen aan te vullen of nieuwe artikelen aan te maken.

Voorbeeld 15.4

In de periode 2006-2012 liep de subsidieregeling Digitaliseren met Beleid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het doel van de regeling was om 'het digitaliseringproces duurzaam in te bedden in organisatie, beleid en werkprocessen van culturele erfgoedinstellingen'. In de loop van de regeling werden 171 informatieplannen en 57 innovatieve projecten gehonoreerd. Projecten werden op drie criteria beoordeeld: innovatie, kennisdeling en toegankelijkheid. Zo zijn ook diverse projecten tot stand gekomen rond open data en het publiceren m.b.v. de Wikimedia-platformen.¹³⁰

Voorbeeld 15.5

Europeana.eu is een portaalwebsite waarop gedigitaliseerde collecties van Europese culturele en wetenschappelijke instellingen te vinden zijn. De website bevat informatie (metadata) over culturele en wetenschappelijke collecties uit heel Europa, die waar mogelijk zijn voorzien van een thumbnail van de informatie. Om de volledige inhoud te zien moeten gebruikers doorklikken naar de website van de instelling die de eigenlijke metadata en informatie aanbiedt. Die aanbieder bepaalt ook de voorwaarden van toegang, die variëren van een open licentie of publiek domein tot betaalde toegang, afhankelijk van het auteursrecht. Europeana heeft in totaal 140 data-aanbieders. Die data-aanbieders representeren meer dan 2.300 organisaties uit heel Europa. Bij de lancering bevatte Europeana 3 miljoen objecten, inmiddels zijn er meer dan 51 miljoen objecten te vinden.

7.16. Bij AANBEVELING 16

Geef de gepaste partijen het mandaat en de middelen om een overkoepelende aanpak uit te werken om voorzieningen voor kwaliteitszorg en kennisdeling rond open data te ontwikkelen en duurzaam aan te bieden.

Voorbeeld 16.1

In Vlaanderen deelt PACKED vzw kennis rond allerlei aspecten i.v.m. open data met behulp van haar

kennisbanken CEST en TRACKS. In Nederland deelt het Netwerk Digitaal Erfgoed rapporten over haar projecten, en ook op de website van DEN bevat een kennisdossier over open data.

7.17. Bij AANBEVELING 17 Moedig culturele instellingen aan om bij de realisatie van open data binnen hun informatie-beleid samen te werken en aan te sluiten bij bestaande initiatieven.

Voorbeeld 17.1

Het Nationaal Archief besloot bijvoorbeeld samen te werken met Histogram, die de tweede prijs gewonnen had in de Open Cultuur Data Competitie. Samen hebben ze de applicatie doorontwikkeld tot een Facebook-app.¹³¹

Voorbeeld 17.2

Tijdens de Museum8 2014 mochten de winnaars van de Open Cultuur Data Challenge hun apps presenteren in een expositieruimte in het Amsterdam Museum. In overleg met het Amsterdam Museum hebben de makers van Museum Detective hun app aangepast aan de Amsterdam DNA-tentoonstelling en zo een interactieve speurtocht voor Museumnacht-bezoekers mogelijk gemaakt.¹³²

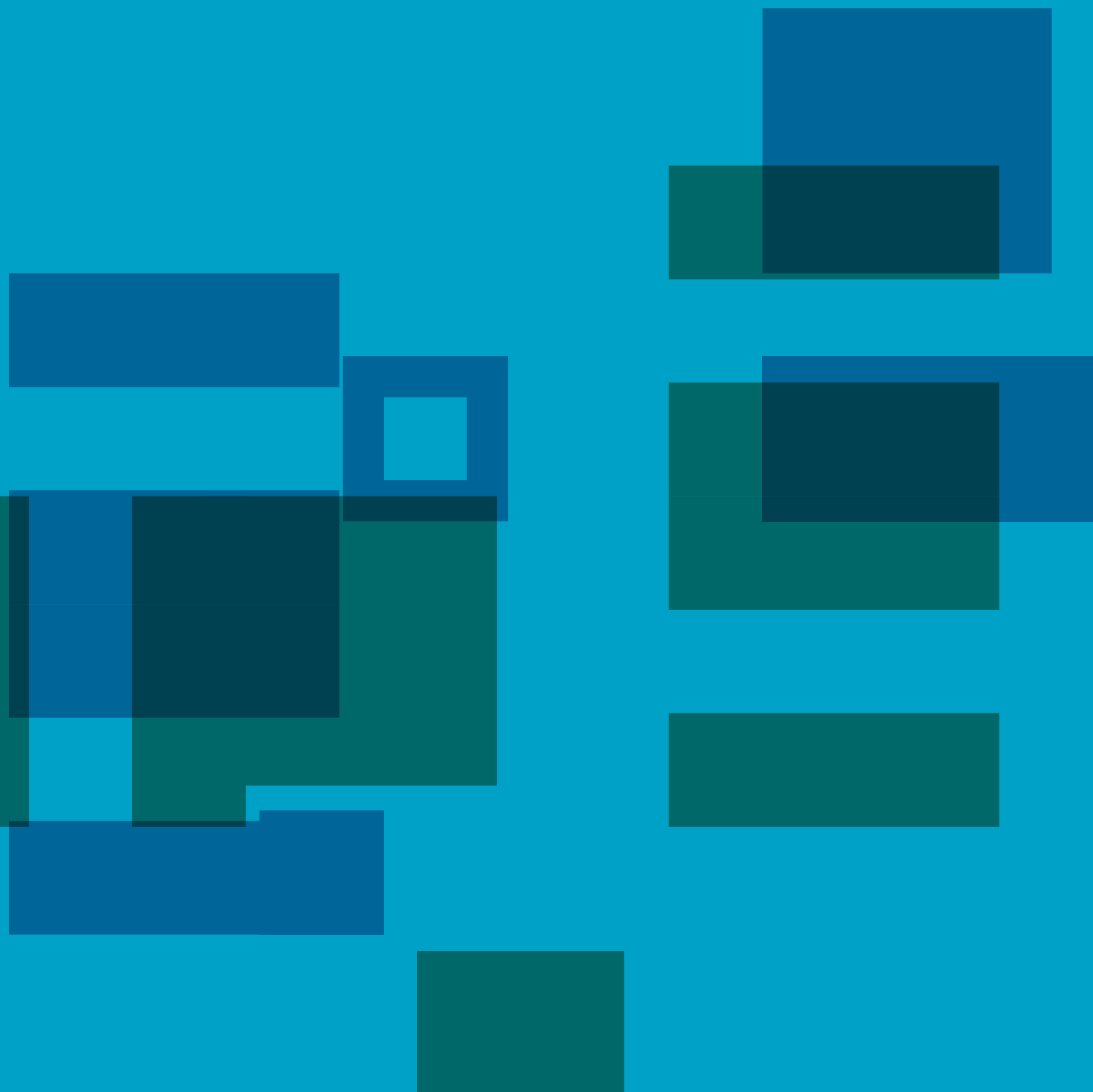
Voorbeeld 17.3

GLAMs (Galleries, Libraries, Archives & Museums) en de Wikimedia-beweging hebben een gemeenschappelijk doel: het voor een zo groot mogelijk publiek toegankelijk maken van (digitale) culturele collecties. Vanuit die gedachte werkt de Wikipediagemeenschap ook graag mee aan initiatieven. Een speciale Wikipediapagina geeft inzicht in diverse mogelijkheden om al dan niet zelfstandig een activiteit rond Wikipedia te organiseren. Daarnaast is op die Wikipediapagina een relevant overzicht opgenomen van de samenwerkingsprojecten tussen de Wikimedia-gemeenschap en GLAMs in het Nederlandse taalgebied.¹³³

Voorbeeld 17.4

Sinds 2010 wordt de samenwerking tussen Wikipedia en Gelderse culturele instellingen verder geïntensiveerd met de aanstelling van een Wikipedian-in-residence bij de instellingen zelf om hun materiaal via Wikipedia te ontsluiten. Op initiatief van Erfgoed Gelderland en hun Wikipedian-in-residence werken zeven instellingen samen aan het beschikbaar maken van meer Gelders erfgoed via de wereldwijde encyclopedie Wikipedia en daaraan gerelateerde

platforms.¹³⁴ In 2017 werkte een Wikipedian-in-residence bij een aantal Nederlandse culturele instellingen die documentair UNESCO-werelderfgoed beheren (documenten opgenomen in het 'Memory of the World'-register). Deelnemers zijn de Universiteit Utrecht, het Zeeuws Archief en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Dit project wordt begeleid door UNESCO, Netwerk Digitaal Erfgoed en Wikimedia Nederland.¹³⁵ Een Wikipedian-in-residence is in de regel een bepaalde periode aanwezig op de werkvloer bij de deelnemende instellingen. De Wikipedian-in-residence schrijft niet zelf artikelen op Wikipedia, maar draagt vooral kennis over aan de medewerkers van de instellingen (bv. in de vorm van trainingen en manuals) en begeleidt bv. een pilot waarin de instellingen bijdragen aan Wikimediaprojecten.

8. Overzicht van de vermelde instellingen en projecten

AAT-Ned

- De Nederlandstalige AAT is een vertaling en bewerking van de Amerikaanse AAT van het Getty Research Institute die wordt verzorgd door het RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis.
- Voor meer informatie, zie <http://website.aat-ned.nl/home>.

AdamNet

- AdamNet is een netwerk van Amsterdamse bibliotheken met als doel samen te werken in het beschikbaar stellen van informatie over collecties en activiteiten. AdamNet is een van de landelijke thematische samenwerkingsverbanden in Nederland die aansluiting zoeken bij de principes en uitgangspunten van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed en partner zijn in het Netwerk Digitaal Erfgoed.
- Voor meer informatie, zie <http://www.adamnet.nl/>.

Amsterdam Museum

- Het Amsterdam Museum, voorheen bekend als het Amsterdams Historisch Museum, is een in Amsterdam gevestigd museum, gewijd aan het heden en verleden van de stad.
- Voor meer informatie, zie <https://www.amsterdammuseum.nl/>.

Apps for Amsterdam

- Apps for Amsterdam had als doelstelling om zoveel mogelijk data van de gemeente Amsterdam toegankelijk te maken voor iedereen. Developers werden uitgenodigd om hun applicaties te ontwikkelen op basis van beschikbare open data van de gemeente Amsterdam.
- Voor meer informatie, zie <https://waag.org/nl/project/apps-amsterdam>.

ARA

- In Nederland zijn er verschillende referentiearchitecturen in gebruik. De ARA is de Archiefinstellingen Referentie Architectuur.
- Voor meer informatie, zie https://ecitydoc.com/download/archiefinstellingen-referentie-architectuur-ara_pdf.

Art & Architecture Thesaurus

- De Art & Architecture Thesaurus (AAT) is een thesaurus voor cultuur- en erfgoedterminologie van het Amerikaanse Getty Research Institute.
- Voor meer informatie, zie <http://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/>.

The Audience Agency

- Het Audience Agency is een Britse liefdadigheidsorganisatie waarvan het doel is culturele organisaties te ondersteunen om nationale data te gebruiken bij hun publieksstrategie en hen te helpen nadenken over het verbreden van het bereik, de relevantie en de veerkracht van hun werk.

- Voor meer informatie, zie <https://www.theaudienceagency.org/>.

Bibliotheekservice Fryslân

- Bibliotheekservice Fryslân (BSF) is de serviceorganisatie en innovatieve partner van de Friese bibliotheken.
- Voor meer informatie, zie <http://www.bibliotheekservice-fryslan.nl/>.

Buma/Stemra

- Buma/Stemra is een Nederlandse organisatie voor belangenbehartiging in Nederland voor componisten, tekstdichters en muzikuitgevers op het gebied van muziek auteursrecht.
- Voor meer informatie, zie <https://www.bumastemra.nl/>.

CIVA

- CIVA is het Internationaal Centrum voor de Stad, de Architectuur en het Landschap (CIVA) in Brussel.
- Voor meer informatie, zie <https://www.civa.brussels.nl/>.

Collectie Vlaamse Gemeenschap

- Collectie Vlaamse Gemeenschap is een collectie van ongeveer 18.000 kunstwerken die wordt beheerd door de Vlaamse overheid, waarvan een groot deel eigendom is van de Belgische staat.
- Voor meer informatie, zie <https://cjsm.be/cultuur/themas/cultureel-erfgoed/collectie-van-de-vlaamse-gemeenschap>.

Constant vzw

- Constant vzw is een in Brussel gevestigde vereniging die wordt gerund door kunstenaars, en actief is op het gebied van kunst, media en technologie. Het is sinds 2012 een van de trekkers van de PubliekDomeinDag in België.
- Voor meer informatie, zie <http://constantvzw.org/site/>.

Creative Commons

- Creative Commons is een project voor het bevorderen van open content. Het wil het mogelijk maken om creatieve werken vrijer beschikbaar te stellen dan bij traditioneel auteursrecht mogelijk is, zodat die werken bv. gemakkelijker gekopieerd en verspreid kunnen worden of dat anderen er verder aan kunnen werken.
- Voor meer informatie, zie <https://creativecommons.org/>.

Cultuurloket

- Cultuurloket is een dienstverlenende organisatie die informatie en advies geeft aan iedereen met vragen over zakelijke en juridische aspecten in de cultuursector.
- Voor meer informatie, zie <https://www.kunstenloket.be/nl>.

DANS

- DANS (Data Archiving and Networked Services) is het Nederlandse instituut voor permanente toegang tot digitale onderzoeksgegevens.
- Voor meer informatie, zie <https://dans.knaw.nl/nl>.

DBNL

- De Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) is een digitale collectie van teksten die behoren tot de Nederlandse letterkunde, taalkunde en cultuurgeschiedenis van de vroegste tijd tot heden.
- Voor meer informatie, zie <http://www.dbnl.org/>.

DBpedia

- DBpedia is een vrijwilligersorganisatie die wil bijdragen aan een open informatie-infrastructuur. Daartoe ontwikkelt en onderhoudt zij een systeem dat gestructureerde informatie op een ook voor machines leesbare wijze uit Wikipedia haalt.
- Voor meer informatie, zie <http://wiki.dbpedia.org>.

Delpher

- Delpher is een website ontwikkeld en beheerd door de Koninklijke Bibliotheek met gedigitaliseerde historische Nederlandse kranten, boeken, tijdschriften en radiobulletins uit bibliotheken, musea en andere erfgoedinstellingen.
- Voor meer informatie, zie <https://www.delpher.nl/>.

DEN

- DEN is het Nederlandse nationale kennisinstituut voor digitalisering in de cultuursector.
- Voor meer informatie, zie <http://www.den.nl/>.

Departement CJM

- Het Departement CJM is het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse overheid.
- Voor meer informatie, zie <https://cjsm.be/>.

DERA

- DERA is de Nederlandse Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur.
- Voor meer informatie, zie <http://www.den.nl/standaard/412/Digitaal-Erfgoed-Referentie-Architectuur>.

deSingel

deSingel is het in Antwerpen gevestigde internationale kunstcentrum van Vlaanderen. Het presenteert theater, dans, muziek en architectuur.

- Voor meer informatie, zie <https://desingel.be/nl>.

Digital Public Library of America (DPLA)

- De Digital Public Library of America (DPLA) is een Amerikaans project dat zich richt op het verschaffen van publieke toegang tot digitale collecties om een grootschalige openbare digitale bibliotheek te creëren.
- Voor meer informatie, zie <https://dp.la/>.

ENUMERATE

- Het internationale project ENUMERATE creëert betrouwbare statistische data over digitalisering en digitale preservatie van en online toegang tot cultureel erfgoed in Europa.
- Voor meer informatie, zie <https://pro.europeana.eu/project/enumerate>.

Erfgoed Brabant

- Erfgoed Brabant is een van de landelijke thematische samenwerkingsverbanden in Nederland die aansluiting zoeken bij de principes en uitgangspunten van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed en partner zijn in het Netwerk Digitaal Erfgoed.
- Voor meer informatie, zie <https://www.erfgoedbrabant.nl/>.

Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience

- De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience is de erfgoedbibliotheek van de stad Antwerpen.
- Voor meer informatie, zie <http://consciencebibliotheek.be/nl>.

Erfgoedcel Waasland

- Het samenwerkingsverband tussen de Vlaamse gemeenten Beveren, Kruikebeke, Lokeren, Moerbeke, Sint-Gillis-Waas, Sint-Niklaas, Stekene, Temse en Waasmunster voor de ontwikkeling van een beleid voor immaterieel en roerend erfgoed in het Waasland. Het ontwikkelt projecten voor het publiek en biedt ondersteuning aan enthousiaste erfgoedvrijwilligers en erfgoedprofessionals.
- Voor meer informatie, zie <http://www.erfgoedcelwaasland.be/>.

Erfgoed Gelderland

- Erfgoed Gelderland ondersteunt Gelderse erfgoedorganisaties d.m.v. scholing, advisering en procesbegeleiding om vanuit hun eigen kracht collecties te beheren en aan een breed publiek te presenteren.
- Voor meer informatie, zie <https://erfgoedgelderland.nl/>.

Europeana

- Europeana is een portaalsite waarop gedigitaliseerde collecties van Europese culturele en wetenschappelijke instellingen te vinden zijn.
- Voor meer informatie, zie <https://www.europeana.eu/portal/en>.

EYE Filmmuseum

- Het EYE Filmmuseum is een Amsterdams museum dat gewijd is aan cinematografie.
- Voor meer informatie, zie <https://www.eyefilm.nl/>.

FARO

- FARO is het Vlaams steunpunt voor het roerend en immaterieel cultureel-erfgoedveld.
- Voor meer informatie, zie <https://faro.be/>.

Fonds Podiumkunsten

- Het Fonds Podiumkunsten is het Nederlandse cultuurfonds voor muziek, dans, theater en muziektheater. Het fonds wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Voor meer informatie, zie <https://fondspodiumkunsten.nl/>.

Gemeenschappelijke Thesaurus Audiovisuele Archieven (GTAA)

- De Gemeenschappelijke Thesaurus voor Audiovisuele Archieven (GTAA) is ontwikkeld door het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, samen met enkele andere Nederlandse organisaties die audiovisueel cultureel erfgoed beheren. De GTAA wordt gebruikt voor het doeltreffend karakteriseren van de inhoud van audiovisueel materiaal uit het archief.
- Voor meer informatie, zie <http://gtaa.beeldengeluid.nl/>.

GEMMA

- GEMMA is de Nederlandse Gemeentelijke Modelarchitectuur.
- Voor meer informatie, zie [https://www.gemmaonline.nl/index.php/Gemeentelijke_Model_Architectuur_\(GEMMA\)](https://www.gemmaonline.nl/index.php/Gemeentelijke_Model_Architectuur_(GEMMA)).

Groeningemuseum

- Het Groeningemuseum is een Brugs museum dat een gevarieerd overzicht van de geschiedenis van de Belgische beeldende kunst serveert, met als hoogtepunt de wereldbepaalde Vlaamse primitieven.

- Voor meer informatie, zie <https://www.visitbruges.be/nl/groeningemuseum>.

Groninger Archieven

- De Groninger Archieven zijn het Regionaal Historisch Centrum voor de provincie Groningen en de gemeente Groningen. Het beheert archieven en collecties van de 11de tot en met de 21ste eeuw.
- Voor meer informatie, zie <https://www.groningerarchieven.nl/>.

Michiel Hendryckx

- Michiel Hendryckx is een Belgische fotograaf en auteur, o.a. bekend om zijn werk voor De Standaard.
- Voor meer informatie, zie <http://www.michielhendryckx.be/>.

Histogram

- App die de zilveren prijs won tijdens Open Cultuurdata.
- Voor meer informatie, zie <https://www.opencultuurdata.nl/2013/01/histogram/>.

Hortamuseum

- Het Hortamuseum is het museum in het voormalige huis en atelier van architect Victor Horta (1861-1947), dat gewijd is aan diens werk en aan art nouveau.
- Voor meer informatie, zie <http://www.hortamuseum.be/nl/info>.

Iedereen Leest

- Iedereen Leest vzw is een Vlaamse organisatie die werkt rond leesbevordering en o.a. de Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen en de campagnes Voorleesweek en Jeugdboekenmaand coördineert.
- Voor meer informatie, zie <http://www.iedereenleest.be/>.

Jeugdliteratuur.org

- Jeugdliteratuur.org is een website van Iedereen Leest over jeugdliteratuur, met informatie over ruim 2.000 auteurs en illustratoren, dagelijks nieuws uit de kinderboekenwereld, een blog, en een overzicht van wat er in Vlaanderen allemaal te doen is rond kinderboeken.
- Voor meer informatie, zie <http://jeugdliteratuur.org/>.

Karrenmuseum

- Het Karrenmuseum is een museum in het Vlaamse Essen dat een grote collectie koetsen, karren en wagens beheert.
- Voor meer informatie, zie <http://www.karrenmuseum.be/>.

Kennisland

- Kennisland is een Nederlandse denktank met een publieke missie die effectieve aanpakken ontwikkelt voor complexe maatschappelijke vraagstukken, o.a. voor de modernisering van het auteursrecht.
- Voor meer informatie, zie <https://www.kl.nl/>.

KMSKA

- Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen is een kunsthistorisch museum in Antwerpen en een instelling van de Vlaamse Gemeenschap.
- Voor meer informatie, zie <http://www.kmska.be/nl/>.

Koninklijke Bibliotheek (Den Haag)

- De Koninklijke Bibliotheek is de nationale bibliotheek van Nederland. Ze stelt haar data ter beschikking via <http://data.bibliotheken.nl>.
- Voor meer informatie, zie <https://www.kb.nl/>.

Koninklijke Bibliotheek van België

- De Koninklijke Bibliotheek van België is een federale wetenschappelijke instelling die meer dan 7 miljoen documenten bewaart en toegankelijk maakt.
- Voor meer informatie, zie <https://www.kbr.be/nl>.

Kunstenpunt

- Kunstenpunt is het steunpunt van de Vlaamse overheid voor de ontwikkeling van de beeldende kunsten, muziek en podiumkunsten in Vlaanderen en Brussel.
- Voor meer informatie, zie <https://www.kunsten.be/>.

Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen

Hallwylska museet (LSH)

- Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet (LSH) was een groep van drie Zweedse musea. Ze zijn per 1 januari 2018 opgegaan in Statens historiska museer (SHM, Nationaal Historisch Museum).
- Voor meer informatie, zie <http://shm.se/>.

Tom Lanoye

- Tom Lanoye is romancier, toneelschrijver, dichter, performer en essayist. Hij behoort tot de meest veelzijdige en meest bekroonde auteurs van zijn generatie, ook buiten het Nederlandse taalgebied.
- Voor meer informatie, zie www.lanoye.be/.

LUKAS

- LUKAS digitaliseert de collecties van musea in Vlaanderen, en maakt de reproducties gratis beschikbaar voor educatieve doeleinden en tegen betaling voor professionele doeleinden.
- Voor meer informatie, zie <http://www.lukasweb.be/nl>.

MARA

- De Model Architectuur Rijks Archiefinstellingen (MARA) is een van de domeinen in de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA). De MARA biedt de gedeelde visie van het Nationaal Archief en RHC's op digitale archivering. Ook wordt in de MARA bepaald wat er nodig is om die visie te realiseren.
- Voor meer informatie, zie [https://www.noraonline.nl/wiki/MARA_\(Model_Architectuur_voor_Rijks_Archiefinstellingen\)](https://www.noraonline.nl/wiki/MARA_(Model_Architectuur_voor_Rijks_Archiefinstellingen)).

The Met

- The Met is het Metropolitan Museum of Art in New York. Het is een van de grootste en belangrijkste kunstmusea ter wereld.
- Voor meer informatie, zie <https://www.metmuseum.org/>.

Modemuze.nl

- Het platform Modemuze verbindt en presenteert twaalf Nederlandse museale mode- en kostuumverzamelingen online. Het is een samenwerking van Amsterdam Museum, Centraal Museum Utrecht, Fries Museum Leeuwarden, Gemeentemuseum Den Haag, Museum Rotterdam, Nederlands Openluchtmuseum, Paleis Het Loo, Rijksmuseum, Tassenmuseum Hendrikje, Textielmuseum, Theatercollectie Bijzondere Collecties UvA (Stichting TIN), Tropenmuseum/ Afrikamuseum/Museum Volkenkunde, Nederlandse Kostuumvereniging en Zuiderzeemuseum.
- Voor meer informatie, zie <https://www.modemuze.nl/>.

MoMu

- MoMu is het ModeMuseum van Antwerpen. Het herbergt de grootste verzameling Belgische hedendaagse mode.
- Voor meer informatie, zie <https://www.momu.be/>.

Museum Plantin-Moretus

- Het Museum Plantin-Moretus is een historisch museum in Antwerpen over de drukkersfamilie Plantin-Moretus.
- Voor meer informatie, zie <https://www.museumplantinmoretus.be/nl>.

Mu.ZEE

- Mu.ZEE is het museum voor beeldende kunst in Oostende met een collectie Belgische kunst van 1850 tot nu.
- Voor meer informatie, zie <https://www.muzee.be/>.

Nationaal Archief (Den Haag)

- Het Nationaal Archief bewaart bronnen over de Nederlandse geschiedenis en samenleving en maakt dit nationale geheugen van Nederland publiek toegankelijk.
- Voor meer informatie, zie <https://www.nationaalarchief.nl/>.

Nationale Strategie Digitaal Erfgoed

- De Nederlandse Nationale Strategie Digitaal Erfgoed werd in 2015 ontwikkeld door tientallen professionals uit verschillende sectoren, samen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Stichting DEN en de knooppunten (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Koninklijke Bibliotheek, Nationaal Archief, Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).
- Voor meer informatie, zie <http://www.netwerkdigitaal erfgoed.nl/over-het-netwerk/nationale-strategie/>.

Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD)

- Het RKD maakt kennis, onderzoek en informatie over de kunst van de Nederlanden (late middeleeuwen tot heden) in internationale context wereldwijd toegankelijk voor musea, wetenschap en publiek. Het RKD beheert, behoudt, onderzoekt, presenteert en publiceert kunsthistorische kennis en informatie voor musea, wetenschap en publiek.
- Voor meer informatie, zie <https://rkd.nl/nl/>.

Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE)

- Het Netwerk Digitaal Erfgoed is in 2014 ontstaan op initiatief van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Vijf landelijke knooppunten (Koninklijke Bibliotheek, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en het Nationaal Archief) vervullen een voortrekkersrol voor hun respectievelijke sectoren. Alle activiteiten van NDE zijn geënt op de Nationale Strategie voor Digitaal Erfgoed (zie hierboven).
- Voor meer informatie, zie <http://www.netwerkdigitaal erfgoed.nl/>.

Netwerk Oorlogsbronnen (NOB)

- Het Netwerk Oorlogsbronnen is een van de landelijke thematische samenwerkingsverbanden in Nederland die aansluiting zoeken bij de principes en uitgangspunten van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed en partner zijn in het Netwerk Digitaal Erfgoed. NOB maakt eindgebruikers wegwijs in het grote, maar versnipperde aanbod aan bronnen uit en over de Tweede Wereldoorlog in Nederland, onder meer door het aanbieden van een collectieportaal.
- Voor meer informatie, zie <https://www.oorlogsbronnen.nl/>.

Netwerk Zuiderzeecollecties

- Het Netwerk Zuiderzeecollecties is een van de landelijke thematische samenwerkingsverbanden in Nederland die aansluiting zoeken bij de principes en uitgangspunten van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed en partner zijn in het Netwerk Digitaal Erfgoed. Het netwerk bestaat uit drieëntwintig erfgoedinstellingen rond het IJsselmeer. Het wisselt kennis uit, stimuleert het bruikleenverkeer, werkt aan rondreizende tentoonstellingen en richt een gezamenlijke digitale collectiepresentatie in.
- Voor meer informatie, zie <https://www.zuiderzeecollectie.nl/>.

Nieuws van de Grote Oorlog

- Nieuws van de Grote Oorlog was een grootschalig digitaliseringsproject in Vlaanderen waarmee frontbladen, sluikepers, kranten, tijdschriften, pamfletten en vlugschriften uit WO I werden gedigitaliseerd en dat die online toegankelijk heeft gemaakt.
- Voor meer informatie, zie <https://hetarchief.be/nl#belgische-pers>.

Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA)

- NORA is een kennisplatform waarop architecten en beleidsmedewerkers in de eOverheid, bestuurders en lijnmedewerkers die digitale dienstverlening en samenwerking binnen de overheid mogelijk maken kennis delen. NORA wordt beheerd door ICTU, een onafhankelijke advies- en projectenorganisatie binnen de Nederlandse overheid.
- Voor meer informatie, zie https://www.noraonline.nl/wiki/NORA_online.

ODIS

- ODIS is de Vlaamse contextuele webdatabank voor de studie van intermediaire structuren in de 19de en 20ste eeuw.
- Voor meer informatie, zie http://www.odis.be/hercules/_nl_home.php.

Open Beelden

- Open Beelden is een Nederlands openmediaplatform dat online toegang biedt tot audiovisueel archiefmateriaal en het hergebruik ervan stimuleert.
- Voor meer informatie, zie <https://www.openbeelden.nl/>.

Open Cultuur Data

- Open Cultuur Data is een Nederlands initiatief dat de culturele sector wil ondersteunen in het vrijgeven van culturele data. Door de ontwikkeling van nieuwe waardevolle toepassingen te stimuleren, wil Open Cultuur Data de culturele sector sterk verankeren in de internationale opendatabeweging.
- Voor meer informatie, zie <https://www.opencultuurdata.nl/>.

PACKED vzw

- PACKED vzw is het domeinoverschrijvend knooppunt voor kennis en ondersteuning omtrent digitaal cultureel erfgoed in Vlaanderen en Brussel. Als expertisecentrum digitaal erfgoed draagt PACKED vzw bij aan de creatie van een betrouwbaar, kwaliteitsvol, duurzaam en toegankelijk digitaal geheugen.
- Voor meer informatie, zie <https://www.packed.be/>.

Pictoright

- Pictoright is de Nederlandse auteursrechtenorganisatie voor visuele makers (illustratoren, beeldend kunstenaars, grafisch

ontwerpers, fotografen, architecten enzovoort) en hun erfgenamen.

- Voor meer informatie, zie <https://pictoright.nl/>.

RightsStatements.org

- RightsStatements.org biedt gestandaardiseerde rechtenverklaringen aan die ingezet kunnen worden om te communiceren over de rechtenstatus en mogelijkheden tot hergebruik van digitale objecten. RightsStatements.org is een gezamenlijk project van Europeana en de Digital Public Library of America (DPLA).
- Voor meer informatie, zie <http://rightsstatements.org/en/>.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

- RCE van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voert wet- en regelgeving en erfgoedbeleid uit, ontwikkeld door het ministerie samen met de dienst. De missie van de Rijksdienst is om de zorg voor erfgoed beter te laten functioneren. RCE stelt daartoe onder meer een groeiende hoeveelheid open terminologiebronnen beschikbaar via <https://data.cultureelerfgoed.nl>.
- Voor meer informatie, zie <https://cultureelerfgoed.nl/>.

Rijksmuseum

- Het Nederlandse Rijksmuseum verbindt mensen, kunst en geschiedenis. Als nationaal instituut biedt het Rijksmuseum een representatief overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de middeleeuwen en belangrijke aspecten van Europese en Aziatische kunst. Het bewaart, beheert, conserveert, restaureert, onderzoekt, bewerkt, verzamelt, publiceert en presenteert voorwerpen van kunst en geschiedenis, in en buiten het eigen gebouw. Het Rijksmuseum was in 2018 medeorganisator van HackaLOD, een terugkerende hackathon met Linked Open Data in het kader van het Netwerk Digitaal Erfgoed.
- Voor meer informatie, zie <https://www.rijksmuseum.nl/>.

Rijksvoorlichtingsdienst

- De Rijksvoorlichtingsdienst verzorgt de woordvoering van de Nederlandse minister-president en het kabinet en is verantwoordelijk voor de voorlichting over het algemeen overheidsbeleid, de minister-president en het ministerie van Algemene Zaken.
- Voor meer informatie, zie <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-algemene-zaken/organisatie/organogram/rijksvoorlichtingsdienst>.

RKDartists&

- RKDartists& is een database met biografische gegevens van Nederlandse en buitenlandse kunstenaars van de middeleeuwen tot heden. Het &-teken geeft aan dat daarnaast ook kunsthandelaars, kunstverzamelaars en kunsthistorici zijn opgenomen in deze database. De database RKDartists& vormt tevens een index op de omvangrijke kunsthistorische documentatie van het RKD (zie hierboven). Daarnaast wordt RKDartists& door andere erfgoedinstellingen gebruikt als thesaurus bij het ontsluiten van hun eigen collecties.
- Voor meer informatie, zie <https://rkd.nl/nl/explore/artists>.

Samenwerkingsverband Auteursrecht & Samenleving (SA&S)

- SA&S groepeerde organisaties uit de sector cultuur, erfgoed, onderwijs en wetenschap. Vanuit een gezamenlijke visie willen

ze de positie van de gebruikers versterken en opkomen voor het publieke domein.

- Voor meer informatie, zie <http://www.auteursrechtensamenleving.be/>.

Sebastiaan ter Burg

- Als fotograaf en consultant is Sebastiaan ter Burg een pleitbezorger voor open content. In zijn verdienmodel geeft hij al het materiaal dat hij binnen een opdracht creëert vrij onder een CC-BY-licentie. Het is de beste reclame voor nieuwe opdrachten en bovendien is deze grote vrijheid om materiaal te hergebruiken in het belang van zijn klanten en de gemeenschap.
- Voor meer informatie, zie <http://www.sebastiaanterburg.nl/>.

Theaterencyclopedie

- De Theaterencyclopedie is het levende platform met informatie over het heden en verleden van theater in Nederland. Iedereen kan aan deze Theaterencyclopedie meeschrijven: theaterliefhebbers én theaterprofessionals maken samen de Theaterencyclopedie actueel en compleet. De Theaterencyclopedie is een uitgave van de Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam en Stichting TIN. Zij staan ook in voor de eindredactie.
- Voor meer informatie, zie <http://theaterencyclopedie.nl/>.

Theater Instituut Nederland (TIN)

- TIN was lange tijd het sectorinstituut voor theater in Nederland. Sinds de sluiting van TIN in 2013 is de TIN-collectie ondergebracht bij de Universiteit van Amsterdam (UvA). De TIN-mediatheekcollectie is eigendom geworden van de UvA en ondergebracht bij de UvA Universiteitsbibliotheek (UvA UB). De TIN-erfgoedcollectie is eigendom gebleven van Stichting TIN. Het beheer is in handen van UvA Bijzondere Collecties (UvA BC).
- Voor meer informatie, zie <http://tin.nl/>.

Tresoor

- Tresoor is de bewaarplaats van de geschiedenis van Fryslân (Friesland).
- Voor meer informatie, zie <https://www.tresoor.nl/Pages/Default.aspx>.

VIAA

- VIAA heeft als doel het digitaliseren, digitaal archiveren en toegankelijk maken van het Vlaamse audiovisuele erfgoed.
- Voor meer informatie, zie <https://viaa.be/nl>.

VIAF

- Virtual International Authority File (VIAF) is een internationale, online dienst die persoonsnamen koppelt op basis van thesaurusbestanden die voorkomen in catalogi van diverse bibliotheken in de wereld. VIAF zorgt voor een eenduidige verwijzing naar personen onafhankelijk van variaties in schrijfwijze.
- Voor meer informatie, zie <https://viaf.org/>.

Visserijmuseum

- Het Nederlandse Visserijmuseum Breskens vertelt een verhaal van de zee, over vissers, de bijzondere vangsten van fossielen, schelpen en andere zeeschatten.
- Voor meer informatie, zie <http://www.museumbreskens.nl/>.

Vlaamse Kunstcollectie

- De Vlaamse Kunstcollectie (VKC) is het samenwerkingsverband van vijf kunsthistorische musea in Vlaanderen (het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen, het Groeningemuseum in Brugge, het Museum voor Schone Kunsten in Gent, M Museum in Leuven en Mu. ZEE in Oostende).
- Voor meer informatie, zie <http://www.vlaamsekunstcollectie.be/>.

Wikimedia België

- Wikimedia België is de door de Wikimedia Foundation erkende Belgische Wikimedia-afdeling en vertegenwoordigt de Belgische Wikimediagemeenschap. Wikimedia België ondersteunt de vrijwilligers van Wikipedia en zusterprojecten en helpt organisaties en instellingen hun kennis op de Wikimediaplatformen te delen.
- Voor meer informatie, zie https://be.wikimedia.org/wiki/Wikimedia_Belgium.

Wikimedia Nederland

- Wikimedia Nederland is de door de Wikimedia Foundation erkende Nederlandse Wikimedia-afdeling en vertegenwoordigt de Nederlandse Wikimediagemeenschap. Wikimedia Nederland bevordert initiatieven om vrije kennis te verzamelen en voor iedereen te ontsluiten. Daarom ondersteunt het de vrijwilligers van Wikipedia, andere Wikimediawebsites en eigen projecten.
- Voor meer informatie, zie <https://nl.wikimedia.org/wiki/Home>.

Wikipedia

- Wikipedia is een vrije online encyclopedie die wereldwijd en in vele talen door een groot aantal vrijwilligers wordt geschreven. Wikipedia is het bekendste project van de Wikimedia Foundation.
- Voor meer informatie, zie <https://www.wikipedia.org/>.

WorldCat

- WorldCat is een internationale bibliotheekcatalogus waarbij meer dan 72000 bibliotheken van over de hele wereld samenwerken. WorldCat wordt beheerd door het Online Computer Library Center (OCLC).
- Voor meer informatie, zie <https://www.worldcat.org/>.

Zeeuws Archief

- Het Zeeuws Archief is de historische vind- en werkplaats voor iedereen die geïnteresseerd is in het verleden van Zeeland en de Zeeuwen.
- Voor meer informatie, zie <http://www.zeeuwsarchief.nl/>.

Eindnoten

1. Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), [Open Data Reader 2016](#), p. 4.
2. Voor meer informatie, zie Marco de Niet en Jeroen Walterus i.s.m. Bart De Nil, [Waardeer Samenwerking - Advies over Nederlands-Vlaams beleid voor het duurzaam behouden, behouden en beschikbaar stellen van Nederlandstalig digitaal erfgoed](#), Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, 2013.
3. Voor meer informatie, [Commissie Digitaal Erfgoed](#).
4. Voor meer informatie, zie Wilbert Helmus, [Lessen voor de toekomst uit Vlaamse en Nederlandse digitaal erfgoed-projecten](#), Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed, 11 december 2014.
5. Voor meer informatie, zie [Succesfactoren voor Nederlands-Vlaamse samenwerking rond digitaal erfgoed](#), Aanbevelingen Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed, Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed, 8 oktober 2015.
6. Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), [Open Data Reader 2016](#), p. 5.
7. Voor meer informatie, zie Sven Gatz, [Visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk in Vlaanderen'](#), 2017.
8. Voor meer informatie, zie [Nationale strategie digitaal erfgoed](#), Netwerk Digitaal Erfgoed, 2015.
9. Tientallen Nederlandse erfgoedinstellingen, onderzoeksinstituten, samenwerkingsverbanden en kennisorganisaties in Nederland uit diverse sectoren werken sinds 2015 samen in het [Netwerk Digitaal Erfgoed](#), waaronder het ministerie van OCW, Koninklijke Bibliotheek, Nationaal Archief, Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, KNAW-Humanities Cluster en Stichting DEN.
10. Voor meer informatie, zie [Duur van het auteursrecht](#), Auteursrecht.nl en [Duur van het auteursrecht](#), FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.
11. Voor meer informatie, zie [Naburig recht](#), Auteursrecht.nl en [Duur van de naburige rechten](#), FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.
12. In de context van de aanbevelingen in dit rapport beschouwen we de bescherming op basis van de naburige rechten als onderdeel van de auteursrechtelijke bescherming.
13. Die visie vindt men ook terug bij bv. de Wikidata en Europeana, die hun data vrijgeven onder een CC0-verklaring. Dat impliceert vanzelfsprekend dat culturele instellingen op Wikidata en Europeana enkel collectiegegevens kunnen publiceren die onder een CC0-verklaring kunnen worden vrijgegeven. Er mogen geen juridische beperkingen op rusten.
14. Een uitzondering zijn reproducties die het resultaat zijn van een creatief proces, bv. tweedimensionele reproducties van driedimensionele objecten. "Auteursrechtelijke bescherming rust op het originele werk. Dat wil zeggen dat wanneer je het werk digitaliseert er geen nieuwe auteursrechtelijke bescherming ontstaat op de gedigitaliseerde versie, of op het originele object. In het Nederlandse auteursrecht zijn rechten van het originele werk ook van toepassing op de digitale reproductie. Bijvoorbeeld, een foto van een schilderij heeft alleen dezelfde auteursrechtelijke bescherming als het originele werk indien de fotograaf geen originele keuzes heeft gemaakt. Er ontstaat wel nieuw auteursrecht wanneer de reproductie voldoende originaliteit toont. Bijvoorbeeld wanneer ervoor speciale belichting, compositie, afkadering, etc. gekozen is. Als het originele object een standbeeld, installatie of ander 3D-object is waarvan een 2D-reproductie is gemaakt, dan zijn zowel het auteursrecht van de maker van de foto of andere tweedimensionale reproducties, als het recht dat rust op het afgebeelde werk van toepassing. Een 3D-werk wordt teruggebracht naar een 2D-werk, dus de fotograaf moet eigen keuzes maken. Hierdoor kun je aannemen dat er sprake is van een creatief proces." (Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), [Open Data Reader 2016](#), p. 16-17).
15. Voor meer informatie, zie [Public Domain Mark 1.0](#), Creative Commons.
16. Voor meer informatie, zie [CC0 1.0 Universeel \(CC0 1.0\) Publiek Domein Verklaring](#), Creative Commons.
17. Voor meer informatie, zie [Naamsvermelding 4.0 Internationaal \(CC BY 4.0\)](#), Creative Commons, en [Naamsvermelding-GelijkDelen 3.0 Nederland \(CC BY-SA 3.0 NL\)](#), Creative Commons.
18. Voor meer informatie, zie o.a. Maarten Zeinstra, [Uitnodiging Publiek Domein Dag 2018](#), 5 december 2017.
19. Deze aanbeveling geldt ook voor databanken. Op databanken is niet enkel het auteursrecht van toepassing (op de inhoud van de databank), maar ook het databankrecht (het sui generis-recht). Voor meer informatie, zie 2.3. Databankrecht. Wanneer het databankrecht van toepassing is, is het vanzelfsprekend ook belangrijk om actief toe te zien op het verstrijken van de bescherming van het databankrecht.
20. Voor meer informatie, zie [Copyright Undetermined](#), Rightsstatements.org.
21. Zowel het Nationaal Archief als het Rijksmuseum is tot de conclusie gekomen dat de kosten van een salesafdeling niet opwegen tegen de inkomsten van het verkopen van digitale kopieën van stukken uit de collectie. Zie: Maarten Zeinstra, [Open Data Beleid als doel van Open Cultuur Data](#), 7 april 2018.

22. Zie ook: Thijs van Exel, Paul Keller, Johan Oomen, Maarten Brinkerink, Walter Swagemakers en Liesbeth Keijser, [Beelden van het verleden - 7 jaar beelden voor de toekomst](#), 2015, p. 53: “Veel erfgoedinstellingen willen tegemoetkomen aan de verwachting van de overheid en de samenleving om eigen inkomsten te genereren. Dit leidt ertoe dat sommige instellingen ervoor kiezen om delen van hun collectie niet vrij te geven, omdat ze veronderstellen dat er (ooit) substantieel geld mee te verdienen is. Naast de vraag of het wenselijk is om materiaal dat met publiek geld is gerealiseerd in digitale vorm ineens commercieel te willen gaan exploiteren, rijst ook de vraag hoe haalbaar dit verdienmodel is. Ondanks serieuze inspanningen is het de partners binnen Beelden voor de Toekomst niet gelukt om rendabele exploitatiemodellen te ontwikkelen voor de gedigitaliseerde collecties. De ervaring leert dat de commerciële waarde van erfgoedcollecties vaak ruimschoots wordt overschat en dat de merites juist moeten worden gezocht in toegang en hergebruik, en de hieruit volgende sociale en economische baten voor de samenleving. Zeker waar het gaat om materiaal dat niet meer auteursrechtelijk beschermd is of dat niet meer wordt geëxploiteerd door de rechthebbenden, zou de focus op de publieke dienstverlening moeten liggen.”
23. Zie o.a. het interview met Lizzy Jongma over de ervaringen van het Rijksmuseum in Effie Kapsalis, [The Impact of Open Access on Galleries, Libraries, Museums, & Archives](#), Smithsonian Emerging Leaders Development Program, 2016, p. 27-30.
24. Ook de wetenschapssector erkent het belang van open data en content. Op 9 februari 2017 maakte de Nederlandse overheid bekend dat in 2020 open science in de Europese Unie niet langer uitzondering maar de regel moet zijn. Alle wetenschappelijke artikelen en zoveel mogelijk van de daarvoor gebruikte onderzoeksgegevens moeten dan vrij toegankelijk zijn voor iedereen. Wetenschappelijke artikelen en resultaten uit praktijkgericht onderzoek zullen niet meer alleen beschikbaar zijn voor kapitaalcrachtige instellingen en bedrijven, maar ook voor alle geïnteresseerden, zoals ondernemers, leraren en beleidsmakers. Bovendien zullen onderzoeksgegevens uit publiek gefinancierd onderzoek toegankelijk worden voor optimaal hergebruik. Met het oog daarop werd het Nationaal Plan Open Science ontwikkeld. Zie: [Wetenschappelijk onderzoek volledig toegankelijk](#), Rijksoverheid, 9 februari 2017.
25. De Europese Commissie beveelt het gebruik van een CC0-verklaring aan voor data en content uit de publieke sector: “Open standaardlicenties, bijvoorbeeld de meest recente Creative Commons (CC)-licenties (versie 4.0), kunnen het hergebruik van informatie uit de publieke sector mogelijk maken zonder dat op maat gemaakte licenties op nationaal of subnationaal niveau hoeven te worden ontwikkeld en bijgewerkt. Hiervan is de CC0-verklaring van bijzonder belang. Als juridische tool die het vrijgeven van copyright- en databaserechten op informatie uit de publieke sector toestaat, zorgt het voor volledige flexibiliteit voor hergebruikers en vermindert het de complicaties die gepaard gaan met de behandeling van talrijke licenties, met mogelijk tegenstrijdige bepalingen” ([Mededeling van de Commissie — Richtsnoeren inzake aanbevolen standaardlicenties, datasets en kostentoe rekening voor het hergebruik van documenten](#), Europese Commissie, 2014). Zie ook Timothy Vollmer, [European Commission endorses CC licenses as best practice for public sector content and data](#), 2014. Ook Zweedse instellingen als het Zweeds Internationaal Agentschap voor Ontwikkelingssamenwerking (SIDA), de Zweedse Nationale Bibliotheek en de Zweedse Nationale Erfgoedraad kiezen resoluut voor CC0. Voor meer informatie hierover, zie [The issues with requiring attribution for reuse of data](#).
26. Het gebeurt dat culturele instellingen noodgedwongen een businessmodel hanteren dat de brede toegang tot culturele content en data verstoort. Een aanverwant voorbeeld buiten de culturele sector is de recente discussie die in België loopt over het vrij beschikbaar stellen van data van het Koninklijk Meteorologisch Instituut (KMI) aan bv. app-ontwikkelaars. Het vrijgeven van die data zou een logisch gevolg zijn van het opendatabeleid van de federale Belgische overheid. Maar staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid Zuhair Demir stelt dat er momenteel geen geld is om de data ter beschikking te stellen. Een compensatie van 800.000 euro zou nodig zijn om dat te kunnen doen, omdat door het openstellen van de data huidige inkomsten wegvallen. In Nederland blijken dergelijke data wel beschikbaar te zijn voor app-ontwikkelaars. Zie: [‘800.000 euro compensatie nodig om data KMI open te stellen’](#), Knack, 7 april 2018.
27. Dit is de problematiek van de zgn. verweerde werken. Vanwege die problematiek heeft de Europese Commissie enkele jaren geleden de [Orphan Works Database](#) opgezet.
28. Zie ook: Thijs van Exel, Paul Keller, Johan Oomen, Maarten Brinkerink, Walter Swagemakers en Liesbeth Keijser, [Beelden van het verleden - 7 jaar beelden voor de toekomst](#), 2015, p. 52: “Gedurende Beelden voor de Toekomst bleek het auteursrecht een beperking voor het beschikbaar stellen van het gedigitaliseerde materiaal aan het publiek, wat juist een van de belangrijkste doelstellingen van het project was. De rechten van auteursrechthebbenden dienen uiteraard gerespecteerd te worden. Maar zonder een wijziging van de wettelijke kaders zijn de kosten en inspanningen om gedigitaliseerd audiovisueel erfgoed in ruime mate toegankelijk te maken voor het Nederlandse

- publiek buiten alle propties. Mogelijke oplossingen zijn te vinden op nationaal niveau, door middel van de introductie van Extended Collective Licensing, alsook op Europees niveau, door de wettelijke uitzonderingen op het auteursrecht voor erfgoedinstellingen te verruimen, zodat werken die niet meer commercieel verkrijgbaar zijn ook online beschikbaar mogen worden gesteld.”
29. Zie Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), Open Data Reader 2016, p. 38.
 30. Voor meer informatie, zie 08/12/1992 | Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens en de Wet bescherming persoonsgegevens, Autoriteit Persoonsgegevens.
 31. Voor meer informatie, zie Nieuwe privacywetgeving (AVG) en Algemene informatie AVG, Autoriteit Persoonsgegevens.
 32. Voor meer informatie, zie Databanken, Auteursrecht.nl en Rechtsbescherming van databanken, FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.
 33. Voor meer informatie, zie 5 Open Data.
 34. Voor meer informatie, zie Standaard:RDF, CEST.
 35. Voor meer informatie, zie Standaard:URI, CEST.
 36. Voor meer informatie, zie Standaard:SPARQL, CEST.
 37. Voor meer informatie, zie Miel Vander Sande, Ruben Verborgh, Patrick Hostenbach, en Herbert Van de Sompe, Toward sustainable publishing and querying of distributed Linked Data archives, 2018.
 38. Voor meer informatie, zie Tim Berners-Lee, Raw data, now!, in: Wired, 9 december 2012.
 39. Zie Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), Open Data Reader 2016, p. 38.
 40. In Vlaanderen gebeurt de gegevensverzameling door bv. steunpunten; in Nederland door bv. de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed en de Boekmanstichting ten behoeve van de Cultuurindex.
 41. Wie, Wat, Waar en Wanneer?
 42. Zie hiervoor bijvoorbeeld Commons:GLAMwiki Toolset, Wikimedia Commons en Wikipedia:GLAM, Wikipedia.
 43. Voor meer informatie, zie HackaLOD 2018, de culturele Linked Open Data hackathon van 2018.
 44. Voor meer informatie, zie https://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/deed.nl.
 45. Voor meer informatie, zie Publicatie:Linked Open Data publicatie met Wikidata, CEST en Wikidata:Flemish art collections, Wikidata and Linked Open Data, Wikidata, Wikidata.
 46. Voor meer informatie, zie D7.1.3 - Study on persistent URIs, with identification of best practices and recommendations on the topic for the MSs and the EC, Interoperability Solutions for European Public Administrations.
 47. Voor meer informatie, zie https://www.wikidata.org/wiki/Q22041362.
 48. Zie http://viaf.org/viaf/88625859/.
 49. Voor meer informatie, zie https://www.wikidata.org/wiki/Q22041362.
 50. Voor meer informatie, zie Publicatie:Upload van reproducties van kunstwerken uit het Groeningemuseum op Wikimedia Commons, CEST.
 51. Bijvoorbeeld https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Madonna_met_kanunnik_Joris_van_der_Paele_1436,_Groeningemuseum_0040090000.jpg.
 52. Voor meer informatie, zie Joris Pekel, How the Rijksmuseum opened up its collection - a case study, Europeana Pro, 29 juli 2014.
 53. Zie Maarten Zeinstra, Open Data Beleid als doel van Open Cultuur Data, 30 september 2016.
 54. Voor meer informatie, zie Loic Tallon, Creating Access beyond metmuseum.org: The Met Collection on Wikipedia, 7 februari 2018.
 55. Zie https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bouw_van_een_vaste_brug_over_het_kanaal_als_onderdeel_van_de_omlegging_van_de_voormalige_Rijnspoorwegbaan_tussen_Utrecht_en_Vleuten_Gezicht_uit_een_punt_ten_zuiden_van_de_brug_en_ten_westen_van_het_kanaal.jpg.
 56. Zie https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Exterieur_Huis_%22De_Sleutel%22_-_Dordrecht_-_20061883_-_RCE.jpg.
 57. Voor een overzicht, zie https://commons.wikimedia.org/w/index.php?limit=500&title=Special%3AContributions&contribs=user&target=Joan&namespace=&tagfilter=&start=2017-01-01&end=2017-01-03.
 58. Voor meer informatie, zie https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Christus_van_een_Laatste_Avondmaal,_Gustave_Woestyne,_1926,_Groeningemuseum_0040237000.jpg en https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Laatste_Avondmaal,_Gustave_van_de_Woestyne,_1927,_Groeningemuseum_0040054000.jpg.
 59. Voor meer informatie, zie Wikisource.
 60. Voor meer informatie, zie Tags / Publiek Domein Dag 2018, Openbeelden.
 61. Voor meer informatie, zie Publiek Domeindag 2018-Koninklijke Bibliotheek.
 62. Voor meer informatie, zie Publiek Domeindag 2018-Rijksmuseum.
 63. Voor meer informatie, zie RightsStatements.org.
 64. Voor meer informatie, zie Commons:Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet, Wikimedia Commons.
 65. Voor meer informatie, zie Joris Pekel, Making a big impact on a small budget. How the Livrustkammaren och

- Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet (LSH) [shared their collection with the world](#), Europeana Foundation, 1 april 2015.
66. Voor meer informatie, zie [Category:Photographs by Michiel Hendryckx](#), Wikimedia Commons.
 67. Voor meer informatie, zie [Category:Het Theaterfestival 2017](#), Wikimedia Commons, Wikimedia Commons.
 68. Voor meer informatie, zie Josse de Pauw, [Nog](#), Catalogus Muntpunt.
 69. Voor meer informatie, zie [Op zoek naar de verloren tijd. Proust 4, De kant van Marcel : script & werkboek](#), Catalogus Muntpunt.
 70. Voor meer informatie, zie [Centrale catalografie Open Vlacc. Databank met beschrijvingen van materialen voor openbare bibliotheekcollecties](#), Cultuurconnect.
 71. Voor meer informatie, zie [Josse de Pauw](#), Theaterencyclopedie.
 72. Voor meer informatie, zie [Guy Cassiers](#), Theaterencyclopedie.
 73. Voor meer informatie, zie [TheaterEncyclopedie:Algemeen voorbehoud](#), TheaterEncyclopedie.
 74. Het Wikidatarecord over bv. [Kristien Aertssen](#) is door PACKED vzw aangemaakt op basis van data uit de pagina over [Kristien Aertssen](#) op [jeugdletteratuur.org](#).
 75. Voor meer informatie, zie [Category:Photographs by Willem van de Poll](#), Wikimedia Commons.
 76. Zie Maarten Zeinstra, [Open Data Beleid als doel van Open Cultuur Data](#), 7 april 2018 en [BaGLAMa 2: Category details for Images from the Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#).
 77. Zie [Category:Photographs by Bert van As](#), Wikimedia Commons.
 78. Zie [Category:Photographs by Anton Bicker Caarten](#), Wikimedia Commons.
 79. Zie https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aanzicht_toren_-_Amsterdam_-_20418948_-_RCE.jpg.
 80. Voor meer informatie, zie [DE BASIS Kennisdossier Auteursrechtenbeheer](#), DEN.
 81. Voor meer informatie, zie [Project Tracks / Checklist voor het klaren van rechten](#), TRACKS en [Publicatie:Handboek Rechten Klaren](#), CEST.
 82. Voor meer informatie, zie [themasdossiers Auteursrecht, SA&S en Modelcontracten, SA&S](#).
 83. Voor meer informatie, zie [sectie documenten m.b.t. auteursrechten en naburige rechten](#), Cultuurloket.
 84. Voor meer informatie, zie Maarten Zeinstra, [Businessmodel voor fotografen gezocht](#), Kennisland, 4 november 2014 en [Earning money by giving away: Sebastiaan ter Burg at TEDxUHowest](#), 17 juni 2013.
 85. Zie website [Sebastiaan ter Burg](#).
 86. Loup, [It's a Business Model Based on Sharing](#), 3 april 2018, Creative Commons,
 87. Voor meer informatie, zie Paul Keller, [Pilot Creative Commons Buma/Stemra met een jaar verlengd](#), 4 september 2008.
 88. Voor meer informatie, zie Paul Keller, [Buma/Stemra maakt gebruik CC-licenties structureel](#), Kennisland en [Flexibel Rechtenbeheer met Buma/Stemra](#), Creative Commons Nederland.
 89. Voor meer informatie, zie [www.opendefinition.org](#).
 90. Zie Ewoud Ceulemans, [Essentieel toneel opgeijst. Nieuwe canon richt spot op monumenten uit Nederlandstalige theaterliteratuur](#), in: [De Morgen](#), 29 oktober 2016.
 91. De [GDFL-licentie](#) is van oorsprong een licentie die is ontwikkeld voor handleidingen voor vrije software: een vrij softwareprogramma moet vergezeld zijn van handleidingen die dezelfde vrijheid bieden als de software zelf. Maar het gebruik van de licentie is niet beperkt tot softwarehandleiding; ze kan worden gebruikt voor ieder tekstuueel werk, los van het onderwerp of van de vraag of het is gepubliceerd als een gedrukt boek. De licentie wordt aanbevolen voor werken waarvan het doel onderwijs of verwijzing is.
 92. Zie [De Vlaamse overheid kiest voor open data](#), Vlaamse overheid en Sven Gatz, [Visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk'](#).
 93. Zie [Presentatie LUKAS](#).
 94. Zie bijvoorbeeld [De Rijksstudio getuigt van lef: download 200.000 digitale kunstobjecten gratis](#), Frankwatching, een communityplatform voor marketing, communicatie, social media en technologie met meer dan 450.000 volgers.
 95. Voor meer informatie, zie [Beleidsplan DBNL 2018-2020](#), p. 14-15, en [Auteursrecht en gebruiksvoorwaarden op de website van Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren \(DBNL\)](#).
 96. Voor meer informatie, zie [Kabinetsreactie op onderzoeksrapport 'Extended Collective Licensing: panacee voor massadigitalisering?](#), 12 oktober 2015 en Paul Keller, [Goed nieuws: eindelijk Extended Collective Licensing](#), Kennisland, 13 oktober 2015.
 97. Zie Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), [Open Data Reader 2016](#), p. 38.
 98. Voor meer informatie, zie Maarten Zeinstra, [Bescherming persoonsgegevens uit oorlogstijd](#), Kennisland, 6 juli 2017.
 99. Voor meer informatie, zie Gijsbert Kruithof, [Projectplan Persistent Identifiers](#), 28 september 2015.
 100. Voor meer informatie, zie [Project Implementatie Persistent identifiers](#), Netwerk Digitaal Erfgoed.
 101. Voor meer informatie, zie [Publicatie:Project Persistente identificatie](#), CEST.
 102. Voor meer informatie, zie Vincent de Keijzer, [Verkenkende inventarisatie termennetwerk NDE](#), Netwerk Digitaal

- Erfgoed, januari 2016 en Michiel Hildebrand en Wouter Alink, [Een knowledge graph voor de integratie van erfgoed informatie](#), Netwerk Digitaal Erfgoed, februari 2016.
103. Voor meer informatie, zie Johan Oomen, Enno Meijers en Wilbert Helmus, [Naar een gedistribueerd netwerk van erfgoed informatie](#), Netwerk Digitaal Erfgoed, maart 2016.
 104. Voorbeelden zijn te vinden op <https://www.zuiderzeecollectie.nl/object/collect/33656> en <https://www.zuiderzeecollectie.nl/object/collect/8436>.
 105. Voor meer informatie, zie [Over AAT-Ned](#).
 106. Zie [Visuele Thesaurus voor Mode & Kostuums](#).
 107. Zie bv. [Category:Europeana Fashion - MoMu - thesaurus drawings](#), Wikimedia Commons.
 108. Voor meer informatie, zie [Onderzoeksprojecten](#), Karrenmuseum.
 109. Zie bv. <https://www.wikidata.org/wiki/Q897404>.
 110. Zie bv. <https://www.wikidata.org/wiki/Q897404>.
 111. Voor het digitaal erfgoed is nu een nieuwe versie van de DERA in ontwikkeling, 'DERA 2,0'. In dit project zorgt het NDE er in overleg met het ministerie van OCW (initiator van de DERA) en de werkgroep DERA voor dat de basisprincipes van de architectuur zoveel mogelijk bijdragen aan de zichtbaarheid van het digitaal erfgoed en de gebruikersbehoefte. Voor meer informatie, zie [Project DERA en de gebruiker](#), Netwerk Digitaal Erfgoed.
 112. Sven Gatz, [Visienota 'Een Vlaams cultuurbeleid in het digitale tijdperk'](#), 2017, p. 21-22.
 113. Zie <https://dams.antwerpen.be/>.
 114. Zie [Linked Open Data Search API](#).
 115. Voor meer informatie, zie [Modellicentie Gratis Hergebruik - v1.0](#). Die licentie bepaalt dat de licentienemer zich ertoe verbindt bij elk hergebruik van een mediabestand een bronvermelding op te nemen zoals wordt gespecificeerd door de licentiegever. Bij gebrek aan een dergelijke specificatie vermeldt de licentienemer de naam van de licentiegever en zo mogelijk de datum waarop of het jaartal waarin het mediabestand beschikbaar werd gesteld onder de licentie. Die licentie wordt ook opgelegd voor afbeelding van erfgoed dat zich in het publieke domein bevindt.
 116. Voor meer informatie, zie Matthias Vandermaesen, [De Datahub](#).
 117. Voor meer informatie, zie [Wikidata:Flemish art collections](#), [Wikidata and Linked Open Data](#), Wikidata en [Publicatie:Linked Open Data publicatie met Wikidata](#), CEST.
 118. Voor meer informatie, zie [Over AdamNet](#), AdamNet.
 119. Voor meer informatie, zie [AdamNet presenteert het "Verhaal van Amsterdam"](#), 25 september 2017.
 120. Voor meer informatie, zie website [Audience Finder](#), The Audience Agency.
 121. Voor meer informatie, zie [Over de Erfgoedmonitor](#), De Erfgoedmonitor.
 122. Voor meer informatie, zie Tom Ruetten, [Hoe Kunstenpunt gegevens verzamelt](#), Kunstenpunt, 3 maart 2017.
 123. Voor meer informatie, zie Lizzy Jongma, [Digitaal onderzoek, meer dan plaatjes kijken](#), 2016.
 124. Voor meer informatie, zie Effie Kapsalis, [The Impact of Open Access on Galleries, Libraries, Museums, & Archives](#), Smithsonian Emerging Leaders Development Program, 2016, p. 27-30.
 125. Voor meer informatie, zie Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), [Open Data Reader 2016](#), p. 67-68.
 126. Voor meer informatie, zie [ENUMERATE](#), Europeana Pro.
 127. Voor meer informatie over het rapport 'ENUMERATE / De Digitale Feiten 2016-2017' zie [Verschenen: onderzoeksrapport ENUMERATE Nederland](#), DEN.
 128. Voor meer informatie, zie [Europeana Impact Assessment Playbook](#), Europeana Pro.
 129. Voor meer informatie, zie [Open Beelden](#), Beelden voor de toekomst.
 130. Voor meer informatie, zie Monika Lechner, Gerhard Jan Nauta en Marco de Niet, [Zeven jaar Digitaliseren met Beleid \(2006-2012\)](#), [InformatieProfessional | 01 / 2013](#).
 131. Zie Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), [Open Data Reader 2016](#), p. 50.
 132. Zie Lisette Kalshoven, Tijmen Schep, Maarten Zeinstra, Maarten Brinkerink en Tamara Mangelaars (red.), [Open Data Reader 2016](#), p. 50.
 133. Voor meer informatie, zie [GLAM](#), Wikipedia.
 134. Voor meer informatie, zie [Wikipedia:GLAM/UNESCO/WiR-MoW 2017](#), Wikipedia.
 135. Voor meer informatie, zie Else Gootjes, [Wikipedian in Residence](#), Erfgoed Gelderland.

Colofon

Aanbevelingen over open data in de cultuursector

Auteurs: Rony Vissers (PACKED vzw), Marcus Cohen (DEN), Sam Donvil (PACKED vzw), Wilbert Helmus (Netwerk Digitaal Erfgoed), Wietske van den Heuvel (DEN), Bert Lemmens (PACKED vzw), Bart Magnus (PACKED vzw), Alina Saenko (PACKED vzw) en Marco Streefkerk (DEN)

Oprachtgever: Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed

Concept & ontwerp

Room for ID's

© 2018 Nederlandse Taalunie

Telefoon
+ 31 (0)70 – 346 95 48
E-mail
info@taalunie.org

Bezoekadres
Paleisstraat 9
2514 JA Den Haag
Nederland